

TENHO -hankkeen ennakointiosion vaikuttavuusarviointi

ANNE KOKKONEN

Tenho -hankkeen ennakointiosion vaikuttavuusarviointi

ANNE KOKKONEN

RAPORTEJA 41 | 2014

TENHO -HANKKEEN ENNAKOINTIOSION VAIKUTTAVUUSARVIOINTI

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Taitto: Anne Kokkonen

Kansikuva: stock_xchng

ISBN (PDF) 978-952-314-039-4

ISSN-L 2242-2846

ISSN (verkkajulkaisu) 2242-2854

URN:ISBN: 978-952-314-039-4

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus

Sisältö

1 TENHO -hanke	2
1.1 TENHO -hankkeen ennakointiosio	3
2 TENHON ennakointiosion toiminta 2011-2014	4
2.1 Säännölliset katsaukset, raportit ja selvitykset	4
2.3 Seminaarit ja työpajat	11
3 Kyselyn tulokset	13
4 Yhteenveto ja pohdinta	21
Liitteet	24
Liite 1. TENHO -hankkeen projektikuvaus	24
Liite 2. Kyselylomake	29

1 TENHO -hanke

Etelä-Savon ELY-keskuksessa käynnistyi vuoden 2011 alussa kaksi Euroopan sosiaalirahaston rahoittamaa (ESR) oman tuotannon hanketta: Työllisyyden, ennakkoinnin, nuorten, hankintojen ja osaamisen kehittämisen Etelä-Savossa (TENHO-hanke) ja yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen kehittämissuunnitelma.

Hankkeiden avulla on työllistetty nuoria ja tuettu pk-yritysten liiketoimintaosaamista, ympäristövastuullisuutta sekä työyhteisöjen toimivuutta. Hankkeissa on myös tuotettu ennakkointitietoa yritysten ja yhteisöjen käyttöön sekä kehitetty yhteishankintaprosesseja esimerkiksi työvoimakoulutuksissa.

Hankkeet päättyivät viimeistään vuoden 2014 loppuun, osa jo vuoden 2013 puolella. Hankkeita rahoittavat Euroopan sosiaalirahasto ja Etelä-Savon ELY-keskus.

TENHO-hankkeen nuorten osiossa etsittiin nuorille uusia ratkaisumalleja työllisyyden hoitoon ja koulutukseen hakeutumiseen. Nuorten työnhakija-asiakkaiden tukena toimivat projektin työvoimaohjaajat ja ostopalveluna hankitut työhönvalmentajat. Projektiin ohjautui yli 450 asiakasta, joista asiakkuuden päättyessä 31 % ohjautui työhön ja 21 % koulutukseen. Nuorten osio päättyi 31.12.2013. Nuorten osion työhönvalmennuksen mallintaminen, vaikuttavuusarviointi ja toiminnallinen loppuseminaari toteutetaan vuonna 2014.

TENHO on vahvasti mukana nuorisotakuun toteuttamisessa vuonna 2014. Toimenpiteitä ovat mm. Nuori duuniin! -kampanja, Nuorten foorumi, Digitaalinen kaupunkiseikkailu, Yrittäjän Päivä 5.9.2014 ja yrittäjyyden laaja-alainen edistäminen yhteistyökumppaneiden kanssa.

TENHO:n Hankintaosio kehitti ja selkeytti Etelä-Savon ELY-keskuksen työllisyys, yrittäminen ja osaaminen -yksikön ja TE-toimistojen hankintaprosesseja ja niiden joustavampia käytäntöjä. Hankittavia tuotteita olivat työvoima- ja yhteishankintakoulutukset, ryhmäpalvelu- ja ammatillisen kuntoutuksen palvelut. Hankintaosio päättyi elokuussa 2013.

TENHO:n Ennakointiosion tavoitteena on hankkia ja tuottaa ennakkointitietoa, joka auttaa kohdentamaan varoja ja kehittämistoimia maakunnan menestyksen kannalta strategisesti oikeisiin kohteisiin. Ennakoinnin henkilöstöresurssi oli kaksi ennakkointiasiantuntijaa. Ennakointiosio jatkuu vuoden 2014 loppuun.

TENHO-hankkeen tarkempi projektisuunnitelma on raportin lopussa liitteenä.

Tämän raportin tarkoituksena on koota yhteen TENHO-hankkeen ennakkointiosion toimintaa aikavälillä 2011-2014 kesäkuu, hankkeen ollessa loppusuoralla. Lisäksi raporttiin on koottu keskeisimmät tulokset toukokuussa 2014 toteutetusta ennakkoinnin kehittämistarve ja vaikuttavuusarvioykselystä. Kyselyllä sel-

vitettiin paitsi alueen ennakointitoimintaan liittyviä tarpeita myös vastaajien kokemuksia TENHO-hankkeen ennakointiosiota.

1.1 TENHO -hankkeen ennakointiosio

Ennakoinnilla tarkoitetaan järjestelmällistä, osallistavaa prosessia, jossa kerätään, arvioidaan ja analysoidaan tietoa sekä laaditaan perusteltuja kuvia ja visioita tulevaisuudesta. Ennakoinnin tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman aikaisin olennaiset muutokset ja niiden heikot signaalit toimintaympäristössä sekä hahmottaa vaihtoehtoisia tulevaisuuden kehityspolkuja ja tätä kautta parantaa esimerkiksi päätöksenteon tietopohjaa.

Erilaisia ennakointitoimijoita on paljon. Ennakointia tehdään erilaisiin tarkoituksiin ja hyvinkin erilaisilla menetelmillä. Etelä-Savon ELY-keskuksen TENHO-hankkeen ennakointiosion tavoitteena oli tuottaa päätöksenteon tueksi ennakointitietoa, joka auttaisi kohdentamaan varoja ja kehittämistoimia maakunnan menestyksen kannalta strategisesti oikeisiin kohteisiin. Tavoitteena oli myös tarjota yhteinen tietopohja Etelä-Savon alueen kehityksestä ja tulevaisuudennäkymistä mm. alueen kehittäjätahojille ja rahoittajille, kouluttajille ja työmarkkinaosapuolille, tiedotusvälineille ja kaikille tietoa tarvitseville. Projektissa pyrittiin tuottamaan tietoa myös merkittävistä kansainvälisistä trendeistä ja ilmiöistä, jotta Etelä-Savon menestymisen mahdollisuudet ja haasteet voitaisiin paremmin tunnistaa muuttuvassa ympäristössä.

Ennakoinnin toimintaa ohjasi paitsi projektisuunnitelma myös noin vuodeksi kerrallaan tehdyt toimintasuunnitelmat. Toimintasuunnitelmaan koottiin keskeisimmät ajankohtaiset selvitystarpeet ja suunnitellut tilaisuudet toteuttamisajankohdineen. Suunnitelmat laadittiin yhteistyössä ELY:n sekä keskeisten sidosryhmien kanssa. Näistä tärkeimpiä olivat TENHO-hankkeen ohjausryhmä sekä eri yhteistyötahoista koottu ennakoinnin asiantuntijaryhmä. Tietotarpeita ja selvityspyyntöjä esitettiin näiden ohella paljon myös muita kanavia pitkin, esimerkiksi eri tahojen suorina yhteydenottoina pitkin hanketta. Tietopyynnöt pyrittiin toteuttamaan käytettävissä olevien resurssien mukaisesti.

Hankkeessa tuotettiin sekä laadullista että määrällistä eli tilastopohjaista tietoa. Tuotettu ennakointitieto koostui 1) säännöllisesti tuotetuista raporteista ja katsauksista sekä 2) erilliselvityksestä, joita toteutettiin

eri tahojen esittämien ajankohtaisten tietotarpeiden mukaisesti. Näiden lisäksi hankkeessa tuotettiin runsaasti esimerkiksi eri tilaisuuksia varten räätälöityjä esityksiä, laajuudeltaan vaihtelevia tilastokuvia, katsauksia ja koosteita, sekä yksittäisiin tietopyyntöihin liittyviä pienempiä kartoituksia ja selvityksiä. Yksittäisten tietotarpeiden ohella hankkeen tavoitteena oli rakentaa yhteinen tietopohja maakunnan kehityksestä ja tulevaisuudennäkymistä. Tätä varten hankkeessa suunniteltiin ja toteutettiin ennakointiportaali (www.esavoennakoi.fi).

Tuotetusta ennakointitiedosta osa tuotettiin hankkeessa alusta loppuun aina tiedon keruusta tulosten analysointiin ja raportointiin saakka (esim. haastattelu- ja kyselytutkimukset). Hankkeessa hyödynnettiin myös valmiina olevaa tietoa kuten erilaisia tilastoja ja selvityksiä esimerkiksi niitä yhteenkokoamalla ja analysoimalla.

Tuotetun tiedon viestinnässä hyödynnettiin laajasti eri viestintämuotoja ja -kanavia viestittävästä asiasta riippuen. Hankkeessa tuotetuista raporteista ja selvityksistä tiedotettiin keskeisiä sidosryhmiä ja mediaa tiedotteilla. Lisäksi hyödynnettiin ELY-keskuksen intra- sekä www-sivuja. Tiedotusta tehtiin myös kohdenetusti esimerkiksi sähköpostin avulla. Lisäksi hanke järjesti ajankohtaisista selvityksistä tiedotustilaisuuksia sekä vieraili erilaisissa tilaisuuksissa esittelemässä niitä. Tärkeäksi ennakointitiedon viestintäfoorumiksi muodostui myös hankkeen omat internet-sivut (www.esavoennakoi.fi).

Viestinnän lisäksi hankkeessa pyrittiin osallistumaan laajasti myös yhteistyöhön alueellisessa ennakointiprosessissa mukana olevien tahojen kanssa. Maakunnallisen ennakointiprosessin ohella hanke osallistui myös valtakunnalliseen sekä kansainväliseenkin ennakointitoimintaan (mm.seminaarit, konferenssit ym.).

2 TENHON ennakointiosion toiminta 2011-2014

Tähän lukuun on koottu keskeisimmät TENHO-hankkeen ennakointiosion tuotokset ja tekemiset. Tarkastelussa ovat mukana toimintasuunnitelmien kannalta keskeisimmät ja ajallisesti eniten hanketta työllistäneet tehtävät. Pienimmät ja esimerkiksi suhteellisen nopeassa aikataulussa toteutetut yksittäiset tietopyynnöt ja kartoitukset on jätetty tarkastelun ulkopuolelle.

2.1 Säännölliset katsaukset, raportit ja selvitykset

Alueelliset kehitysnäkymät

Yksi TENHO-hankkeen keskeisimmistä toistuvuuksista tehtävistä oli Alueelliset kehitysnäkymät – raportin laatimisprosessiin osallistuminen. Alueelliset kehitysnäkymät on työ- ja elinkeinoministeriön ja ELY-keskusten kaksi kertaa vuodessa toimittama julkaisu, johon on koottu ELY-keskusten näkemykset alueiden seutukuntien nykytilasta ja tulevasta talouskehityksestä puolen vuoden ja vuoden kuluttua. Katsauksessa arvioidaan alueen kehitysnäkymiä kolmesta eri näkökulmasta, jotka ovat elinkeinoelämä ja yritystoi-

minta, työttömyyden määrä ja rakenne sekä osaavan työvoiman saatavuus.

Hankkeen tehtävänä oli niin ikään Etelä-Savon tekstiosuuden laatiminen. Siinä apuna käytettiin eri alojen asiantuntijoiden haastatteluita sekä erilaisia ajankohtaisia suhdannetiedusteluja sekä muita ajankohtaisia tilasto- ym. tietolähteitä. Kulloiseenkin katsaukseen tuotettua tekstiä kutsuttiin arvioimaan aluepaneeli, joka koostui keskeisimmistä aluekehittäjistä mm. ELYstä, kehittämissyhtiöistä, te-toimistoista, maakuntaliitosta ym. Hanke vastasi paneelin järjestelyistä ja koosti sen pohjaksi tilaisuuksissa esitettäväksi erillisen tietopaketin alueen tilasta tuoreimpien tilastotietojen pohjalta. Hanke laati kulloisestakin raportista myös alueelliset tiedotteet, jotka lähetettiin samana ajankohtana kuin koko maan tiedote.

Alueelliset kehitysnäkymät -katsaukset ovat ladattavissa TEMin verkkosivuilta osoitteesta: http://www.temtoimialapalvelu.fi/etusivu/alueelliset_kehitysnakymat.

Hankkeen aikana, kesään 2014 mennessä toteutetut katsaukset:

- Alueelliset talousnäkymät, kevät 2011
- Alueelliset talousnäkymät, syksy 2011
- Alueelliset talousnäkymät, kevät 2012
- Alueelliset talousnäkymät, syksy 2012
- Alueelliset kehitysnäkymät, kevät 2013
- Alueelliset kehitysnäkymät, syksy 2013

Etelä-Savon aluetalousskatsaus

Hankkeessa vuosittain (2011-2013) laadittu Etelä-Savon aluetalousskatsaus –raportti esittelee maakunnan tilaa ja viimeaikaista kehitystä. Katsaus on yksi työkaluista maakunnan kehityksen seurannassa ja tulevaisuuden ennakkoinnissa. Katsauksen teossa hyödynnettiin viimeisimpiä saatavilla olevia tilastoaineistoja. Keskeisen osan katsausta muodostavat Tilastokeskukselta ostetut yritysten liikevaihtoa, vientiä ja henkilöstömäärän kehitystä kuvaavat indeksisarjat Etelä-Savon maakunnan kannalta keskeisiltä toimialoilta ja yritysryhmistä. Maakuntatasoisen tiedon ohella katsauksessa tarkastellaan henkilöstömäärän ja liikevaihdon kehitystä myös Mikkelin, Pieksämäen ja Savonlinnan seutukunnissa.

Etelä-Savon aluetalousskatsaus 2011

<http://www.doria.fi/handle/10024/86272>

Etelä-Savon aluetalousskatsaus 2012

<http://www.doria.fi/handle/10024/84798>

Etelä-Savon aluetalousskatsaus 2013

<http://www.doria.fi/handle/10024/92571>

Etelä-Savon matkailubarometri

Hankkeessa kartoitettiin barometrikyselyn avulla vuosina 2011 ja 2012 Etelä-Savon matkailuyrittäjien näkemyksiä lähitulevaisuuden näkymistä sekä kyselyajankohdan tunnelmista. Lisäksi kyselyssä tiedusteltiin yritysten lähivuosien kehittämissuunnitelmista. Kyselylomake lähetettiin sähköisesti reilulle 400 yrittäjälle. Vastausprosentiksi saatiin vuonna 2011 n.20 ja vuonna 2012 n.19. Suurin osa vastaajista edusti mökkivuokraajia. Muut vastaajat tarjosivat muuta majoituspalvelua (hotellit ym.) tai ohjelmapalveluja (mm. retket, opastukset, aktiviteetit) tai molempia yhdessä. Selvitysten tuloksista tiedotettiin tiedotteella. Tuloksia hyödynnettiin mm. alueellisten kehitysnäkymien laadinnassa.

Etelä-Savon matkailubarometri 2011

<http://www.doria.fi/handle/10024/87595>

Maatilojen matkailutulot selvitys

Maatilojen matkailutulot -selvitys tuotettiin hankkeen toteutusaikana neljästi. Katsaukseen koottiin tietoa Etelä-Savon maatilojen harjoittamasta majoitustoiminnasta sekä sen merkityksestä maakunnan majoituspalveluiden kokonaisuudessa.

Maatilojen harjoittamalla matkailutoiminnalla tarkoitetaan maatilaverotuksen piirissä olevien maatilojen harjoittamaa majoitustoimintaa. Käytännössä majoitustoiminta on usein mökkivuokrausta tai muuta tilan yhteydessä harjoitettavaa (esim. aitta- tai b&b- tyyppistä) majoitusta. Maatilaverotuksen piirissä olevien, majoitustoimintaa harjoittavien maatilojen lukumäärät ja tulot eivät muun majoitustoiminnan tavoin käy ilmi Tilastokeskuksen majoitustilastoista. TK:n tilastoinnin piiriin kuuluvat majoitusliikkeet, joissa on vähintään 20 vuodepaikkaa tai sähköpistokkeella varustettua matkailuvaunupaikkaa sekä retkeilymajat.

Maatilojen majoitustoiminnan tulot ilmoitetaan omana tulonlähteenään maatilaverotuksessa ja sitä kautta on mahdollista saada tietoa tilojen matkailutulosta. Tarkastelemalla maatilamajoitustilastotietoja sekä yritys- ja toimipaikkarekisterin majoitustilastoa keskenään saadaan käsitys maatilojen majoitustoiminnan merkityksestä maakunnan majoitustoiminnan kokonaisuudessa. Katsauksessa esitetyt tiedot on tilattu suoraan verottajalta ja koottu ennakkointihankkeen toimista raporttimuotoon.

Maatilojen matkailutulot Etelä-Savossa

Linkki viimeisimpään katsaukseen (2014):

http://www.esavoennakoi.fi/useruploads/files/maatilojen_matkailutulot_etela_savossa_2004_2012.pdf

Lehtikatsaus

Tenhon ennakkointiasiantuntijat käyttivät maakunnan tilan seurannassa ja raportoinnissa hyödyksi myös alueella julkaistavia lehtiä. Kuukausittain julkaistu lehtikatsaus kehitettiin yhteenkokoamaan keskeisimmät alueen uutiset. Katsaukseen nostettiin tiiviiseen ja nopeasti luettavaan muotoon keskeisimmät Etelä-Savon tilaan ja kehitykseen liittyvät ajankohtaisuutiset toimialoittain. Katsauksessa käytettävät lähteet olivat Länsi-Savo, Itä-Savo sekä Pieksämäen lehti. Lehti-

katsaus julkaistiin kuukausittain ELY-keskuksen internet-sivulla. Lehtikatsauksia julkaistiin kuukausittain aikavälillä helmikuu 2011-huhtikuu 2014.

2.2 Erillisselvitykset

Hyvinvointimatkailun trendit –trendiwiki selvitys

Hyvinvointimatkailun trendit selvityksellä tartuttiin alueelle merkittävän matkailualan murrokseen ja korotettiin alan ajankohtaisia trendejä ja muutossignaaleja. Selvityksen aihe valikoitui sidosryhmien ja ELY-keskuksen esiintuomista tietotarpeista. Selvityksen työkaluna ja pohjana käytettiin TEMin hallinnoimaa trendiwiki-ohjelmaa. Trendiwiki on selainpohjainen ja käyttäjälähtöinen ohjelma, johon käyttäjät itse voivat tuoda erilaisia heikkoja signaaleja (www-sivut, artikkelit, raportit, kuvat ym.).

Trendiwikiin perustettiin selvitystä varten oma projekti, jonka alle koottiin kevään 2011 aikana lähes 200 yksittäistä hyvinvointimatkailuun liittyvää sivustoa eri puolilta maailmaa. Sivuilta poimittiin esimerkkejä mm. matkapaketeista, matkailijoiden mielipiteistä ja viimeaikaisista kehittämissuunnitelmista. Tulevaa kehitystä lähestyttiin kolmen alateeman kautta: mistä on tulevat matkailijat tehty, millaiset aktiviteetit heitä kiinnostavat ja miten Etelä-Savossa voitaisiin tukea toimialan kehitystä.

Selvitystyössä saadut tulokset koottiin raportin muotoon ja niitä esiteltiin erilaisissa tilaisuuksissa mm. Etelä-Savon maakuntaliiton järjestämässä matkailutoimijoiden kokoontumisessa keväällä 2012.

Exclusive experiences – trendejä maailmalta Etelä-Savon matkailutoimijoiden käyttöön:

<http://www.esavoennakoi.fi/hyvinvointimatkailu>.

Venäjä - Aito mahdollisuus Etelä-Savolle 2020?

Tenho- hankkeen ennakoitiosio tuotti kesällä 2012 tutkimuksen, jonka tulokset koottiin Venäjä – Aito mahdollisuus Etelä-Savolle 2020? – julkaisuun. Tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa tietoa aluekehittämisen tueksi. Syöte tutkimuksen tekoon saatiin Etelä-Savon maakuntaliitosta, jossa oli tutkimusajankohtana käynnistymässä maakuntastrategian päivittäminen.

Tutkimuksessa selvitettiin, mitä vahvuuksia ja heikkouksia, ja toisaalta mahdollisuuksia ja uhkia Venäjän läheisyyteen kytkeytyy. Tutkimukseen haastateltiin 21 suomalaista Venäjä-asiantuntijaa. Menetelmänä käytettiin tulevaisuudentutkimuksessa laajalti käytettyä delfoi-tekniikkaa, jossa hyödynnetään asiantuntijoiden näkemyksiä erilaisia tulevaisuuskytymyksiä ja -väitteitä luodaten. Tutkimuksen toteutuksesta vastasivat Etelä-Savon ELY-keskuksen ESR-rahoitteisen TENHO-hankkeen ennakoitiasiantuntijat, ja sitä ohjasi manageriryhmä, joka koostui Etelä-Savon ELY-keskuksen, Etelä-Savon maakuntaliiton, Mikkelin yliopistokeskuksen ja Otavan Opiston edustajista.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että Venäjän merkitys Etelä-Savolle kasvaa vuoteen 2020 mennessä. Eniten Venäjä-yhteistyöhön liittyviä kehittämismahdollisuuksia on kiinteistöalalla, koulutusviennissä, ympäristöteknologiassa, terveys- ja hyvinvointipalveluissa, elintarvikealalla, maatalousosaamisen viennissä sekä matkai-

lussa. Matkailun trendeinä vuonna 2020 asiantuntijat pitävät edelleen mökkivuokrausta, ostosmatkoja ja kylpylämatkoja sekä nousevina trendeinä terveystuotteita, veneilyä ja kalastusta.

Tärkeäksi kysymykseksi nousee, onko Etelä-Savo vuonna 2020 venäläisille pelkästään lähellä oleva lomakohde vai houkutteleva kohde yritystoiminnalle ja investoinneille. Venäjä-potentiaalin hyödyntämisessä ollaan Etelä-Savossa vielä melko alkuvaiheessa. Asiantuntijoiden mukaan maantieteellisen läheisyyden tuomaan etulyöntiasemaan ei auta tuudittautua, vaan on pystyttävä ennakoimaan trendit ja olemaan kilpailijoita parempi, näkyvämpi, nopeampi ja kilpailukykyisempi.

Venäjän kielitaidon, kulttuurin ja venäläisen elämäntavan tuntemuksen sekä liiketoimintaosaamisen merkitys tulee korostumaan entistä enemmän kaupallisen toiminnan ja matkailun kannalta. Matkailun markkinoinnissa korostuvat sosiaalisen median tuomat mahdollisuudet: venäläiset käyttävät huomattavan paljon aikaa sosiaalisessa mediassa, ja ystävien ja tuttavien kommentteihin luotetaan enemmän kuin maksettuun mainontaan. Sähköisen markkinoinnin ja sisällöntuotannon osaamiseen sekä eri jakelukanavien tarjoamiin mahdollisuuksiin tulee jatkossa painostaa aiempaa enemmän.

[Linkki tutkimusraporttiin:](#)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-257-660-6>

Nuorten arkea ja työelämää - katsaus aihepiiristä laadituista tutkimuksista ja selvityksistä

Loppukesästä 2012 hankkeessa työstetyssä (julk. 4.9.2012) katsauksessa koottiin yhteen nuorten työelämästä laadittuja aikaisempia tutkimuksia ja selvityksiä sekä käytiin läpi nuorten arkeen, asumiseen ja hyvinvointiin liittyviä tekstejä. Lähteenä käytettiin alan tutkimuskirjallisuutta, viranomaisraportteja, tuoreita kyselytutkimuksia ja –selvityksiä ja lehtiartikkeleita.

Toimeksianto katsaukseen tuli Etelä-Savon maakuntaliitosta, joka tarvitsi tietoja käynnissä olleen maakuntastrategian päivitystyöhön.

Katsauksen fokus oli ennen kaikkea eteläsavolaisissa nuorissa. Etelä-Savossa väki vähenee, vanhenee ja nuorten ikäluokissa muuttotappio on suurta, joten nuorten tuoma elinvoima on seudulle ensiarvoisen tärkeä asia. Huoltosuhteen heikentyessä kaikkien työikäisten ja työhön kykenevien laajalle osallistumiselle työmarkkinoille on tarvetta, ja nuoret halutaankin saattaa aiempaa nopeammin työuralle. Tällä hetkellä mielenkiinnon kohde on erityisesti työvoiman ulko-

Delfoi- työskentelyssä Otava- opistolla 12.6.2012 pohdittiin Venäjän läheisyyden uhkia ja mahdollisuuksia.

puolisissa nuorissa, jotka eivät näy virallisissa rekistereissä.

Luovan talouden trendwiki- projekti

Vuodenvaihteessa 2012-2013 hanke perusti TEMin TrendWiki järjestelmään projektin, jonka alle kerättiin luovaan talouteen liittyviä signaaleja. Projektin alle kertyi kaikki 130 signaalia ympäri maailmaa. Aineisto koostui kaikenlaisesta verkosta löydettävästä materiaalista: tutkimuksista, artikkeleista, nettisivustoista ja sosiaalisesta mediasta. Yksittäiset signaalit analysoitiin ja teemoiteltiin, ja pyrittiin tätä kautta löytämään luovaan liiketoimintaan ja yrittäjyyteen liittyviä ilmiöitä ja trendejä.

Syöte projektin aloittamiseen saatiin Etelä-Savon ELY-keskuksen asiantuntijoilta.

Projektissa syntynyt tieto osoittaa osaamisen, tiedon, luovuuden ja merkitysten muodostavan nyt ja tulevaisuudessa uuden tuotannon tekijän. Niin sanotut luovat alat läpileikkaavat teollisuutta, palveluja ja kulttuuria ja toimivat periteisten toimialojen rajapinnoilla. Luovan osaamisen hyödyntämisestä perinteisillä aloilla on tullut merkittävä kilpailutekijä sekä lisäarvon ja kasvun lähde. Luovan talouden kehittäminen on tulevaisuuden menestystekijä, koska luovuutta ei voi kopioida.

Tulevaisuuden työpaikat, palvelut ja elämukset voivat olla aivan jotain muuta kuin mitä voimme tällä hetkellä ajatella. Luovuudesta ja kyvystä houkutella luovia osaajia muodostuu yhteiskuntakehityksen, innovaatio toiminnan ja alueiden välisen kilpailun tärkeä tekijä. Kulttuuristen merkitysten luominen alueen veto- ja elinvoiman kasvattamisessa tulee korostumaan tulevaisuudessa, alue ei menesty jos se ei kiinnosta. Luovien alojen tulevaisuusluotauksessa limittyvätkin uusi työ ja teknologia, uudet palvelut, uudet osaamistarpeet, uusi elämisaailma, kulttuuri ja merkitykset, uudet arvot ja unelmat.

Kysymyksiä olivat: Missä kaikkialla on mahdollisuuksia luovaan yritystoimintaan? Mitä meillä ja maailmalla on saatu aikaiseksi? Millaista osaamista luovilla osaajilla on? Mitkä ovat luovan talouden menestystekijöitä? Miten uusi ja vanha osaaminen yhdistyy? Missä voisi olla kasvua? Millaisia verkostoja on olemassa?

Projektin tuloksia esiteltiin mm. ELY-keskuksessa aiheesta järjestetyssä teemakokouksessa.

Prezi-esitys luovan talouden trendeistä:

<http://prezi.com/l05xj0lj2wu0/luovan-talouden-trendit/>

Maaseutumatkailusta uutta kasvua Etelä- Savo - Selvitys Etelä-Savon ELY-keskuksen vuosina 2007 – 2012 rahoittamista maaseutumatkailuyrityksistä” –julkaisu

Tenhon ennakointiosio toteutti loppuvuoden 2012 ja alkuvuoden 2013 aikana haastattelututkimuksen, jossa selvittiin alueen maaseutumatkailun tilaa ja näkymiä. Vastaava selvitys toteutettiin Etelä-Savon TE-toimistossa vuonna 2007 ("Maaseutumatkailua Etelä-Savossa, Etelä-Savon TE-keskuksen raportteja 6/2007), ja se tarjoaa vertailutietoa toimialalla viiden vuoden aikana tapahtuneista muutoksista. Tosin tuolloin tehtyyn selvitykseen osallistui 140 vastaajaa, kun nyt haastateltavien määrä oli 57. Selvityksen tavoitteena oli saada tietoa Etelä-Savon maaseutumatkailun laajuudesta ja laadusta sekä taloudellisesta merkityksestä. Pelkistä tilastoista vastaavaa tietoa olisi ollut vaikea saada, sillä alle 40 vuodepaikasta tai 10 mökistä koostuva matkailutoiminta ei tietokantoihin rekisteröidy. Tavoitteena oli myös arvioida ELY-keskuksen tukien merkitystä ja vaikuttavuutta sekä löytää yrittäjälähtöisiä kehittämistarpeita maaseutumatkailuun. Selvitykselle koettiin olevan tilausta myös siksi, että tutkimushetkellä uusi EU-ohjelmakausi oli jo lähellä.

Selvityksen kohdejoukkona oli 75 Etelä-Savon ELY-keskukselta rahoitusta saanutta maaseutumatkailuyrittäjää. Heistä 57 haastateltiin puhelimitse joulukuun 2012 aikana. Vastaajajoukko koostui pääasiassa majoittajista mutta mukana oli myös muutama muuta matkailutoimintaa tarjoava yritys.

Selvityksestä ilmenee, että maaseutumatkailu on selkeä kasvuala maakunnassa. Alan kasvu johtuu Venäjältä tulevista matkailijoista. Valtaosa matkailuyrittäjistä suhtautuu alan tulevaisuudennäkymiin hyvin luottavaisesti. Talouden epävarmasta tilanteesta huolimatta omaan tuotteeseen ja palvelun laatuun uskotaan vahvasti. Venäläisten asiakkaiden määrä on kasvanut voimakkaasti viimeisen viiden vuoden ajan, ja he näkyvät erityisen vahvasti vuodenvaihteen sesongissa ja myös muuten hiljaisina kausina syksyllä ja keväällä.

Yrittäjien haastattelut osoittavat, että maaseutumatkailutoiminnan harjoittaminen Etelä-Savossa näyttää ammattimaistuneen, kansainvälistyneen ja sen taloudellinen merkitys on kasvanut. Lisäksi toiminnan ympärivuotisuutta on saatu lisättyä: ympärivuotisessa käytössä olevien majoitustilojen käyttöaste on nousut keskimäärin 5 viikkoa vuodessa vuoden 2007 selvitykseen verrattuna. Yrityksissä on tehty paljon työtä majoitustilojen tason nostamiseksi, ja parhaillaan ra-

kenteilla tai suunnitteilla olevat tilat rakennetaan kooltaan ja varustukseltaan hyvin korkeatasoisiksi.

Selvityksen mukaan ala työllistää pääasiallisesti yrittäjäperheiden jäseniä, perheen ulkopuolisten henkilöiden työllistäminen on vähäisempää. Ammatitaitoisen työvoiman saanti kausiluonteiseen työhön koetaan ongelmana ja uudenaikaisille, joustavammille työllistämistavoille olisi yrittäjien mielestä tarvetta. Matkailutoiminnan haasteiksi yrittäjät kokevat käyttöasteen noston nykyisestä, kustannusten nousun, oman ajan ja jaksamisen riittämättömyyden sekä maaseudun infrastruktuurin rapautumisen. Yrittäjät näkevät alan kehittämiskohteina erityisesti Venäjämatkailuosaamisen, kielitaidon ja palveluosaamisen, yhteismarkkinoinnin ja palvelujen tuotteistamisen, sekä ohjelmatarjonnan kehittämisen.

Raportti julkaistiin maaliskuussa 2013 ja se herätti varsin laajasti mediankin kiinnostuksen. Selvityksen toteuttaneita ennakointiasiantuntijoita haastateltiin Iiskelmä Mikkelin uutisiin ja selvityksestä kirjoitettiin lisäksi artikkelit Länsi- ja Itä-Savoon, Savon sanomiin sekä Pitäjänuutisiin. Lisäksi selvityksestä kirjoitettiin Länsi-Savon verkkosivuilla sekä Länsi-Savon pääkirjoituksessa.

Maaseutumatkailusta uutta kasvua Etelä-Savoon - selvitys Etelä-Savon ELY-keskuksen vuosina 2007 – 2012 rahoittamista maaseutumatkailuyrityksistä:

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-257-742-9>

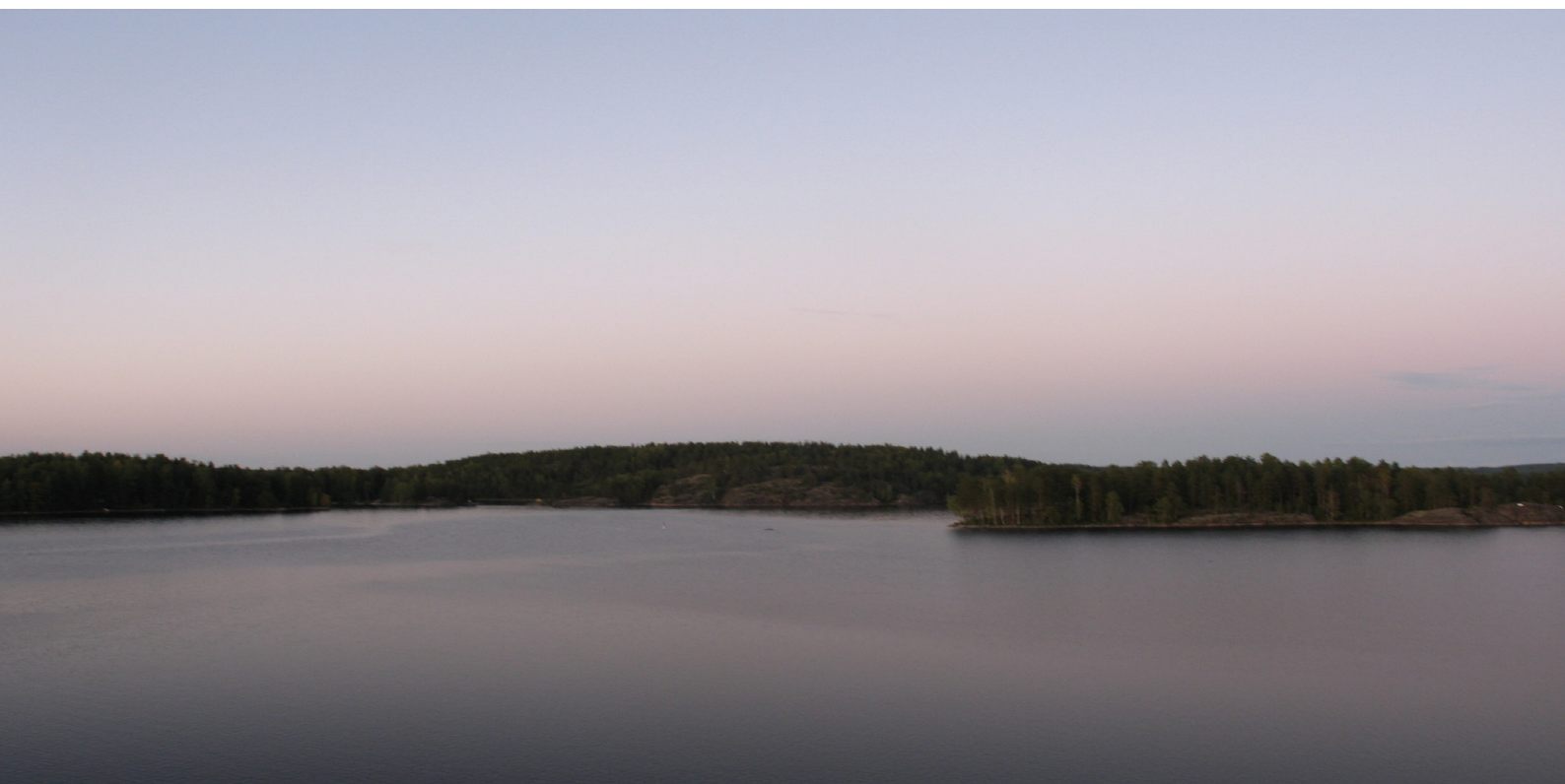
Etelä-Savon työt 2025- tulevaisuuden trendit ja heikot signaalit -selvitys

Etelä-Savon tulevaisuuden työpaikkoja kartoittavan selvitys käynnistettiin hankkeessa maaliskuussa 2013. Selvityksessä hyödynnettiin TEMin TrendWiki järjestelmää, johon perustettiin sitä varten oma projektinsa. Projektin alle kerättiin hankkeen toimesta reilut pari sataa signaalia (esim. nettisivuja, julkaisuja, raportteja, blogikirjoituksia ym.), joista haarukoitiin siitä, miltä tulevaisuuden työelämä Etelä-Savossa voisi noin kymmenen vuoden aikajänteellä näyttää. Kiinnostuksen kohteena olivat paitsi tulevaisuuden työpaikat, eli mille aloille ja millaisia työpaikkoja tulevaisuudessa maakuntaan voisi syntyä ja toisaalta itse työn muutos: Miten työn tekemisen tavat ja työntekijät sekä työkuultuuri muuttuvat?

Projektissa syntyneitä tuloksia esiteltiin 4.12.2013 Mikkelissä hankkeen toimesta järjestetyssä työpajassa. Tuloksista koottiin myös erillinen raportti, joka julkaistiin helmikuussa. Julkaisu noteerattiin mm. artikkelilla Itä- ja Länsi-Savo lehdissä sekä Länsi-Savon verkkojulkaisussa. Julkaisusta kirjoitettiin myös Länsi-Savon pääkirjoituksessa 23.2.2014.

Etelä-Savon työt 2025 - tulevaisuuden trendit ja heikot signaalit -selvitys:

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-257-982-9>

Ennakointiportaalin suunnittelu ja toteutus

Hankkeessa suunniteltiin ja toteutettiin yhteistyössä Etelä-Savon maakuntaliiton kanssa alueellista ennakointitietoa yhteenkokoava www-sivusto. Koska yhteisten tietopohjan kokoaminen oli yksi hankkeen päätavoitteista, käynnistettiin suunnittelu heti hankkeen alussa maaliskuussa 2011.

Sivujen teknisestä toteutuksesta laadittiin hankkeen toimesta julkinen tarjouspyyntö ja saatujen tarjousten ja pisteytyksen pohjalta siitä vastaamaan valittiin AkuSolvers Oy (myöh. Neonella Oy).

Sivujen sisällön tuottaminen aloitettiin heinäkuussa 2011 ja sivut julkaistiin lokakuussa 2011. Valmiiden sivujen päivitysvastuu jaettiin TENHO- hankkeen ennakointiasiantuntijoiden sekä maakuntaliiton ennakointi- ja tilastointiasioista vastuussa olevien henkilöiden kesken. Sivustosta tiedotettiin mediaa ym. sidosryhmiä erillisellä tiedotteella. Sivusta teetettiin myös mm.tilaisuuksissa jaettavaksi mainosmateriaaliksi käyntikortit.

Esavoennakoi.fi -sivustolle on koottu tilasto- ym. selvitystietoa Etelä-Savon tilasta ja tulevaisuudennäkyistä, ajankohtaisia, aluetta koskevia uutisia, mielenkiintoisia tulevaisuussignaaleja ym. Hankkeen päättyessä päivitystyötä jatkaa maakuntaliitto. Kävijälaskurien perusteella sivusto on otettu hyvin käyttöön ja hankkeen loppusuoralla toukokuussa 2014 sivustolla oli vierailut kaikkiaan 8500 kävijää. Vuoden 2014 aikana kävijöitä oli toukokuun puoleenväliin mennessä kaikkiaan 1600.

Ennakointisivuston osoite:

www.esavoennakoi.fi

*"Aluetta koskevan tiedon löytyminen samasta paikasta on kaikista tärkein ja kovasti omaa työtä helpottava asia."
(Palautte sivuston käyttäjältä)*

Näkymiä www.esavoennakoi -sivuilla

2.3 Seminaarit ja työpajat

Selvitysten ja raporttien ohella Tenho-hankkeen ennakointiosio järjesti myös erilaisia tilaisuuksia seminaareista työpajoihin. Seuraavassa on kuvattu niistä tärkeimmät.

Kohti ennakoivaa aluekehittämistä – Millainen on tulevaisuuden Etelä-Savo 9.2.2012

Etelä-Savon ELY-keskuksen ja Etelä-Savon maakuntaliiton yhdessä järjestämä ennakointiseminaari Kohti ennakoivaa aluekehittämistä – Miltä näyttää tulevaisuuden Etelä-Savo keräsi torstaina 9.2.2012 Mikkelin ammattikorkeakoulun Mikpoli-salin lähes täyteen ennakkoinnin mahdollisuuksista ja maakunnan tulevaisuudesta kiinnostuneita kuulijoita. Osallistujia seminaarissa oli laajasti aina kuntien päättäjistä ja aluekehittäjistä elinkeinoelämän, oppilaitosten ja toimistojen edustajiin.

Seminaarissa esiteltiin maakunnassa tehtävää ennakointityötä sekä siihen liittyviä kehittämisajatuksia ja alueen eri toimijoiden ennakointiin liittyviä kokemuksia, toiveita ja tarpeita. Päivän pääpuhujina toimivat tulevaisuudentutkijat Anita Rubin (Tulevaisuudentutkimuskeskus) ja Juha Leppänen (Demos Helsinki ry).

Seminaarin osallistujamäärän ja vilkkaasti käydyn keskustelun perusteella maakunnassa riittää tilausta ennakointi- ja tulevaisuustiedolle. Myös seminaarin osallistujille ennen tilaisuutta lähetetyn ennakkoinnin kehittämistarpeet kyselyn viittasivat siihen että ennakointitietoa tarvitaan yhä useammassa työssä. Keskeisimmiksi tavoitteiksi kyselyn pohjalta nousi erityisesti maakunnan eri toimijoiden yhteistyön lisääminen ennakointitiedon tuottamisessa ja välittämisessä. Tavoitteena on, että strategiatyön ja kestäväen aluekehittämisen pohjaksi tarvittava tulevaisuustieto tuotettaisiin ja tulevaisuutta tehtäisiin jatkossa laaja-alaisena yhteistyönä ja maakunnan mahdollisuuksia monipuolisesti hyödyntäen.

Etelä-Savon tulevaisuuden työt – työpaja 4.12.2013

TENHO-hankkeen ennakointiosion ja Työelämä 2020 Etelä-Savon alueverkoston yhteistyössä Länsi-Savon tiloissa 4.12.2013 järjestämässä työpajassa teemana oli työelämän tulevaisuus Etelä-Savossa.

Tilaisuuden tarkoitus oli paitsi nostaa esiin keskeisiä, ehkä vähän yllättäviäkin, työelämän muutossuuntia ja herättää keskustelua ja ajatuksia siitä, miten trendit toteutuessaan vaikuttavat maakunnan kehitykseen ja tulevaisuuteen.

Tilaisuuden aloitussanat lausui Etelä-Savon ELY-keskuksen E-vastualueen johtaja Juha Pulliainen. Päivän varsinainen ohjelma alkoi Työelämä 2020 hankkeen hankepäällikkö Margita Klementin (TEM) puheenvuorolla, jossa esiteltiin vuoden alusta käynnistyneen hankkeen tavoitteet, toiminnan kulmakivet ja keskeiset toimijat. Hankkeen tavoitteena on kehittää Suomen työelämästä Euroopan paras vuoteen 2020 mennessä.

Siitä, miltä työelämä tulevaisuudessa sitten näyttää, jatkoivat TENHO -hankkeen ennakointiasiantuntijat Anne Kokkonen ja Hanna Kautiainen. Esitykseen koottujen trendien ja muutossuuntien valossa työelämä on todellisessa murrosvaiheessa. Käsitksemme ns. normaalista työstä muuttuu, työurat pirstoutuvat ja osaamisvaatimukset menevät uusiksi. Ammatteja häviää, syntyy uusia töitä ja osa muuttaa muotoaan. Myös työntekijöiden odotukset työltä ovat muutoksessa. Maakunnan perinteiset toimialat näyttäisivät tulevaisuudessa säilyttävän jalansijansa, mutta kasvu perustuvan kokonaan uudelaisiin tuotteisiin, palveluihin sekä niiden luovaan yhdistelyyn. Luova talous synnyttää kaiken aikaa myös aivan uutta, kaikkia toimialoja läpileikkaavaa, vanhojen toimialojen rajapinnoille syntyvää uudenlaista yrittäjyyttä.

Päivän pääpuhujana, futuristi Elina Hiltunen, keskittyi esityksessään kolmeen tulevaisuuden avaimeseen; ennakointiin, innovointiin ja kommunikointiin. Hiltusen mukaan tulevaisuuden ennustamien ei ole mahdollista, mutta sitäkin tärkeämpää olisi valmistautua erilaisiin tulevaisuuden mahdollisuuksiin. Polkuja tulevaisuuteen voidaan rakentaa esim. skenaarioita työstämällä ja heikkoja signaaleja jäljittämällä. Rohkealla innovoinnilla ja erilaisten tulevaisuusvisioidemme kommunikoinnilla voimme lisäksi itse vaikuttaa tulevaisuuteen ja sen kulkusuuntiin.

Iltapäivän huipennuksena työpajan osallistujat pääsivätkin käytännössä kokeilemaan tulevaisuuden ennakointia ja innovointia Hiltusen kehittämän strategisen sattumoinnin keinoin. Ryhmissä toteutetun harjoituksen tuloksena syntyi mahdollisia Etelä-Savon tulevaisuuden tuotteita ja palveluita. Ryhmissä ideoitui muun muassa itse mieleiseseen tuunattava Robottikoira Solli, uuden ajan varustehotelli sekä ”Wellbeing booster” –latautumispiste esimerkiksi työssään uupuoleille.

Mistä uutta kasvua Etelä-Savoon –seminaari 8.5.2013

Tenho-hankkeen ennakointiosio järjesti 8.5.2014 maakuntaliiton kanssa seminaarin Mikkelin ammatikorkeakoulun Mikpoli-salissa. Seminaarin teemana oli elinkeinorakenteen muutos ja tulevaisuuden työpaikat. Seminaari oli kestoltaan iltapäivän mittainen ja osallistujia siihen saapui noin 100. Puheenjohtajana toimi Merja Auvinen Etelä-Savon kauppakamarista.

Seminaarissa pääkysymyksenä oli, missä ovat Etelä-Savon tulevaisuuden työpaikat ja millä voimme luoda uutta kasvua maakuntaan kun työpaikat perinteisesti vahvoilta toimialoilta elinkeinorakenteen muutoksen myötä käyvät vähiin.

Avauspuheenvuorossa tulevaisuudentutkija Markku Wilenius Turun yliopistolta esitteli ns. kehityksen kuudetta aaltoa, johon olemme paraikaa siirtymässä ja joka luo puitteet seuraavien vuosikymmenten kehitykselle. Kuudennen aallon tärkeimpänä teknologisen, taloudellisen ja sosiaalisen muutoksen ajurina toimii resurssitehokkuus. Ympäristöteknologiat, bioteknologia, nanoteknologia ja terveydenhuolto ovat avainaloja, joiden ympärille seuraava aalto kehittyi. Wileniuksen mukaan Etelä-Savossa mahdollisuuksia piilee erityisesti metsästä ja luonnonvaroista tulevissa uusissa innovaatioissa.

Etelä-Savon tulevaisuuden työpaikkoja tarkastelee puheenvuorossaan neuvotteleva virkamies Pekka

Tiainen työ- ja elinkeinoministeriöstä. Perinteisten toimialojen uusiutuminen on hänen mukaansa kasvun avain. Jalostusastetta on pystyttävä nostamaan perinteisillä teollisuuden toimialoilla. Samoin matkailun mahdollisuudet Saimaan maakunnassa ovat osin hyödyntämättä. Ratkaisevaa on se, kuinka hyvin oivallamme uudet mahdollisuudet ympärillämme ja uskallamme tarttua niihin.

Teknologia-asiantuntija, toimittaja ja tietokirjailija Teemu Arina johdatteli kuulijansa tulevaisuuteen, joka on monella tavalla jo nyt täällä. Arina kertoi työkuultuurin muutoksesta, älykkästä työstä, jossa perinteiset hierarkkiset mallit ja luutuneet käytänteet eivät enää toimi. Uusi teknologia valjastetaan helpottamaan työtehtävien tekemistä ja töiden organisointia. Työtä tehdään hajautetusti globaalissa verkostossa ajasta ja paikasta riippumatta. Digitalisoitumisen avulla mikä tahansa liiketoiminta voidaan viedä täysin uudelle tasolle ja tehdä sitä älykkäästi.

Lisäksi seminaarissa kuultiin VATTin tutkija Jussi Ahokkaan esitys työpaikkojen kehityksestä toimialoitain Etelä-Savossa. Ahokkaan mukaan skenaariomenetelmiin perustuvat toimialaennusteet näyttävät sen, että Etelä-Savolle ominaiset, vahvat toimialat kuten metsä, metalli ja matkailu pitävät pintansa myös tulevaisuudessa. Ikääntymisessä ollaan kehityksen etulinjassa, mutta haasteet voi nähdä myös voimavarana ja siten saada käyntiin uusia avauksia ja yritystoimintaa esimerkiksi hyvinvointipalvelujen alalle.

Teemu Arina piti herättävään esityksen tulevaisuuden töistä seminaarissa 8.5.2014

3 Kyselyn tulokset

Arviointi on yksi tapa kehittää ja parantaa ennakkointia. Sen kautta voidaan arvioida asetettujen tavoitteiden saavuttamista, onko ennakkointi tehokkaasti toteutettua ja käytetäänkö siihen varattuja resursseja oikein.

Lähtökohtaisesti ennakkoinnin vaikuttavuuden arviointi on kuitenkin haasteellista. Kun ennakkointia tehdään rajatussa ryhmässä, voi prosessin hyötyjen ja tulosten osoittaminen muille olla hankalaa. Jos ennakkoinnin tavoitteena on päätöksentekoon vaikuttaminen, on taas hyvin vaikeaa todentaa, millä tavoin esimerkiksi tuotetut skenaariot ovat olleet vaikuttamassa eri päätöksiin ja suunnitelmiin. Ennakkoinnille tyypillistä on lisäksi se, että usein varsinaiset vaikutukset ilmenevät vasta useiden kuukausien tai vuosien kuluttua, jolloin niiden on vaikeaa osoittaa olevan seurausta hyvästä ennakkoinnista.

Tenho-hankkeen ennakkoinnin vaikuttavuuden arvioinnissa menetelmänä käytettiin hankkeen projektisuunnitelman toteutumisen arviointi sekä kyselyä. Vaikuttavuusarviointikyselyn lähtökohtana oli ennakkointiosion projektisuunnitelma siltä osin kuin tavoitteita katsottiin kyselyn avulla voivan mitata. Laajasti ottaen ennakkointiosion tavoitteena oli hankkia ja tuottaa ennakkointitietoa, joka auttaa kohdentamaan varoja ja kehittämistoimia maakunnan menestyksen kannalta strategisesti oikeisiin kohteisiin. Lisäksi tavoitteena oli tarjota yhteinen tietopohja Etelä-Savon alueen kehityksestä ja tulevaisuudennäkymistä kaikille tietoa tarvitseville sekä viestiä valmistuneista kartoituksista ja selvityksistä.

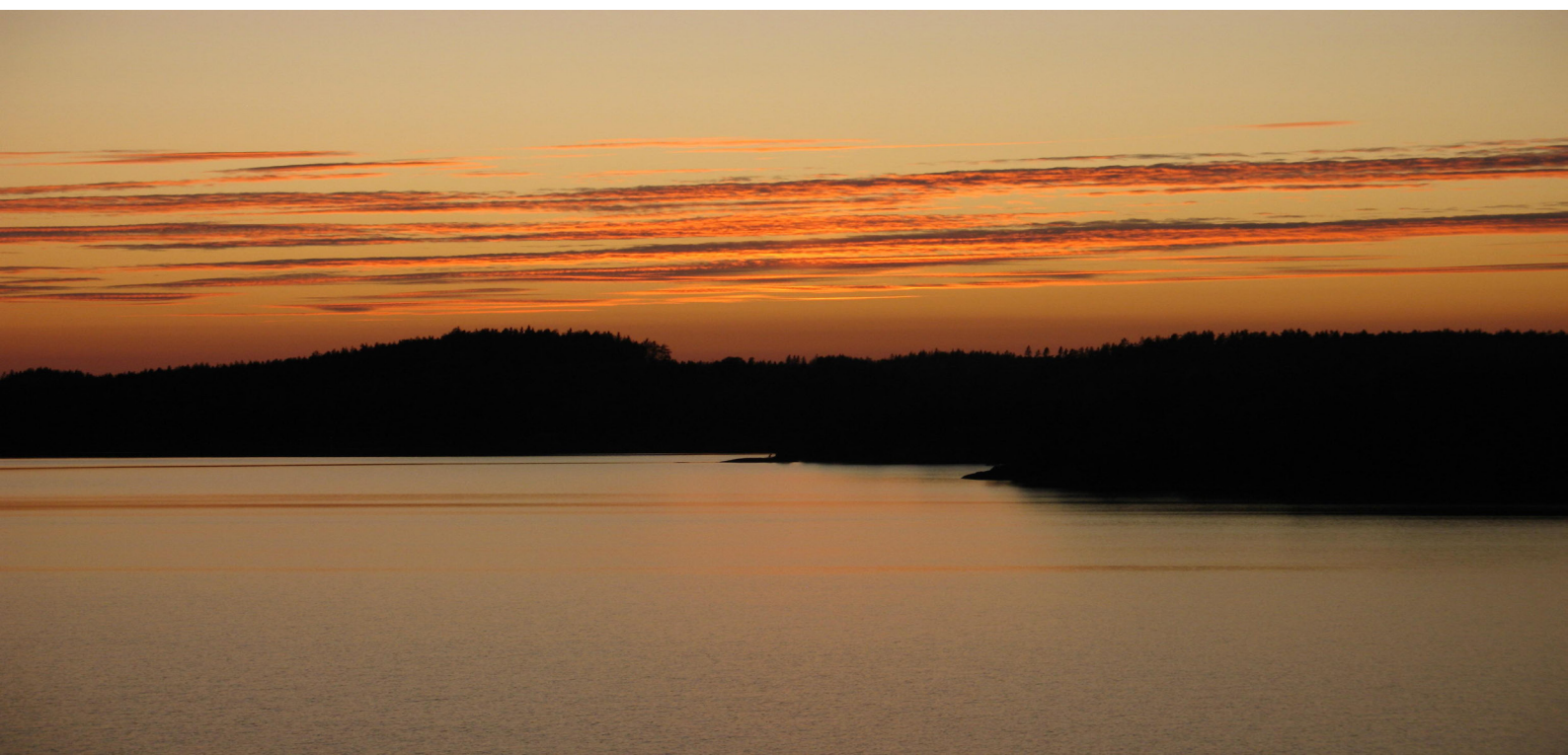
TENHO-hankkeen ennakkointiosion vaikuttavuutta arvioitiin kartoittamalla yhteistyötahojen tyytyväisyyttä ennakkointiosion hankkimaan ja tuottamaan ennakkointitietoon. Sitä kautta mitattiin paitsi tuotetun tiedon osuvuutta ja laatua myös viestinnän onnistuneisuutta. TENHOn ennakkointiosion vaikuttavuuden ohella kyselyllä kartoitettiin ennakkointityön jatkumista silmällä pitäen yhteistyötahojen yleisiä ennakkointitietotarpeita ja kehittämisajatuksia.

Kysely toteutettiin sähköisesti TENHO-hankkeen ennakkointiosion ollessa loppusuoralla, huhti-toukuuussa 2014. Kohdejoukkona olivat keskeiset Etelä-Savon ennakkointiprosessiin osallistuvat tahot, hankkeen tärkeimmät sidosryhmät sekä eri tahoja, jotka jollain tasolla kytkeytyivät hankkeen toimintaan josain sen toteutusvaiheessa.

Kyselyn kohdentamista hankaloitti projektin luonne. Yhteistyötahoja oli paljon ja ne vaihtelivat hyvinkin paljon. Usein yhteistyö jäi lisäksi kestoiltaan lyhyeksi ja rajoittui esimerkiksi tiettyyn selvitykseen tai tilaisuuteen. Tämä pyrittiin huomioimaan mahdollisimman hyvin kyselyä suunniteltaessa ja sen tuloksia analysoitaessa. Seuraavassa kyselyn tulokset käydään läpi niin, että ensin tarkastellaan kyselyssä esiinnousseita kokemuksia maakunnan ennakkoinnista sekä ennakkointiin liittyviä kehittämis- ja selvitystarpeita. Tämän jälkeen tarkastellaan vastaajien näkemyksiä TENHO-hankkeen ennakkoinnista.

Vastaajat

Kyselylinkki lähetettiin kaikkiaan reilulle 200 eri henkilölle ja vastauksia kertyi määräaikaan mennessä 64. Vastausprosentti oli näin ollen noin 30 ja tulosten voi-

daan katsoa olevan kohtuullisen luotettavia ja yleis-tettäviä.

Kyselyyn vastanneiden taustaorganisaatiot vaihtelivat jonkin verran ja vastasivat melko hyvin ennakoinnin eri yhteistyötahojen osuuksia hankkeen toteuttamisen aikana. Valtaosa, noin viidennes (23 %) vastaajista työskenteli valtionhallinnossa (esim. ELY, TE-toimisto). Toiseksi eniten vastaajia oli alueen opilaitoksista (14). Yrityksistä vastaajia oli 9 ja kunnista 8. Vastaajista 7 ilmoitti työpaikakseen tai taustaorganisaatiokseen jonkin muun (esim. yhdistyksen tai tutkimusorganisaation).

Ennakointitiedon hyödyntäminen

Ennakointitieto on osana yhä useamman työtä. Jo pa yli puolet vastaajista (54 hlöä) kertoi tarvitsevasa ja hyödyntävänsä jonkinlaista ennakointitietoa nykyisessä työssään. Vain 7 henkilöä ei nähnyt ennakointitiedon olevan tarpeen nykyisessä työssään.

Hajonta hyödynnettävän ennakointitiedon teemojen välillä oli suuri, mikä heijastaa vastaajajoukon kirjavaa organisaatiotaustaa. Työn kannalta tärkeimmiksi ennakointiteemoiksi ilmoitettiin useimmin aluetalouden kehitys, yritystoiminta eri toimialoilla, koulutustarpeet, työllisyyden kehitys ja väestökehitys. TENHOn ennakointiosiossa tuotettiin tietoa kaikista näistä teema-alueista, minkä voi nähdä yhtenä osoituksena vaikuttavuuden toteutumisesta.

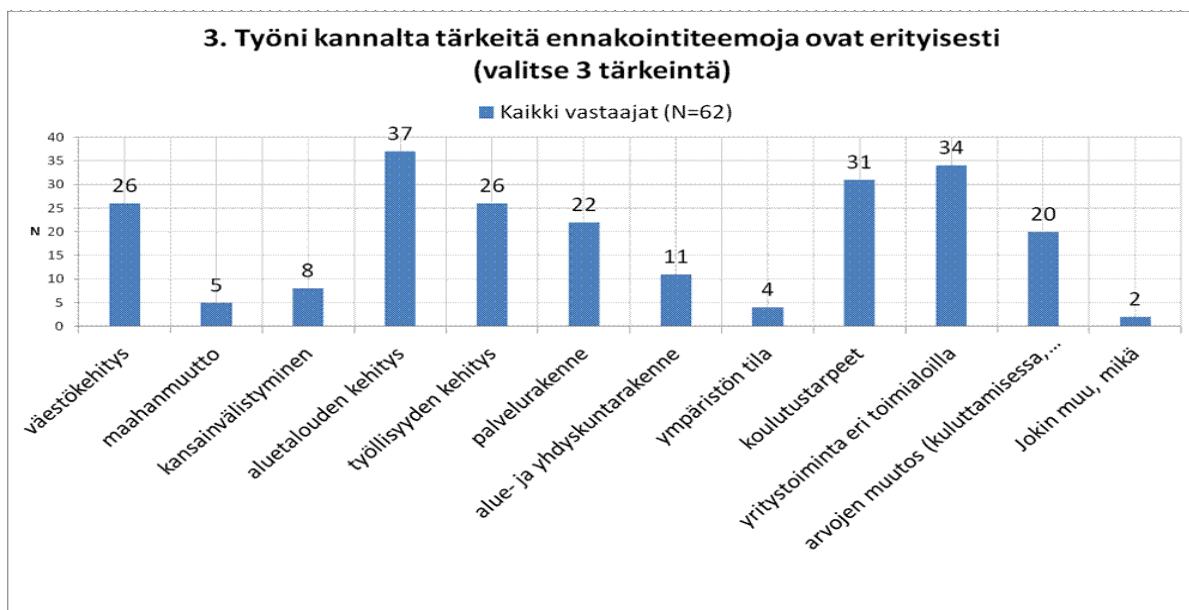
Ennakointitiedon saatavuus ja hyödynnettävyys

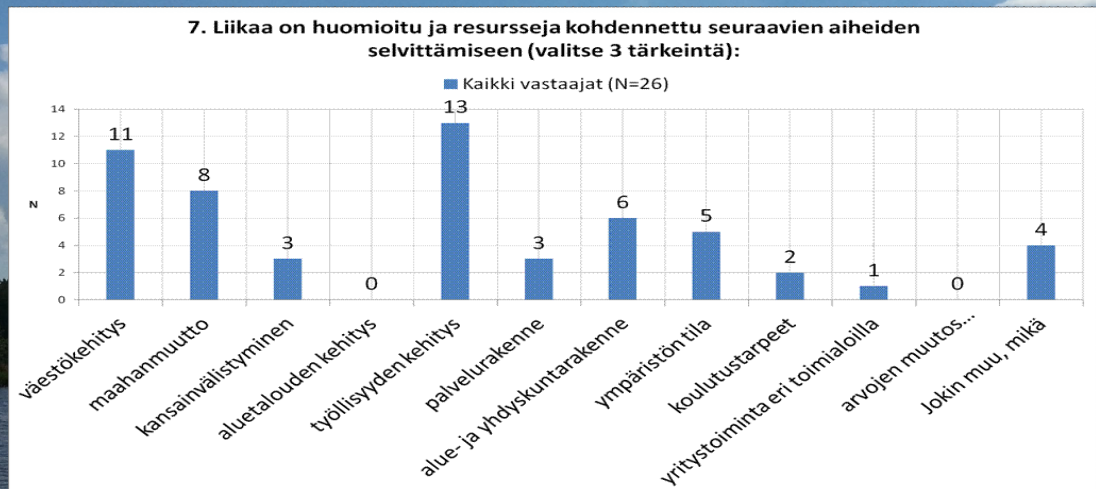
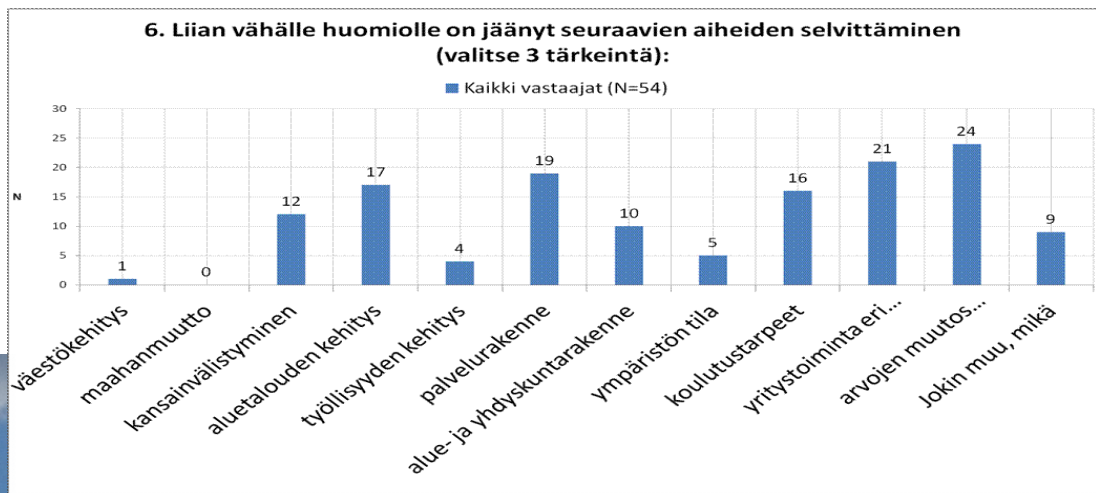
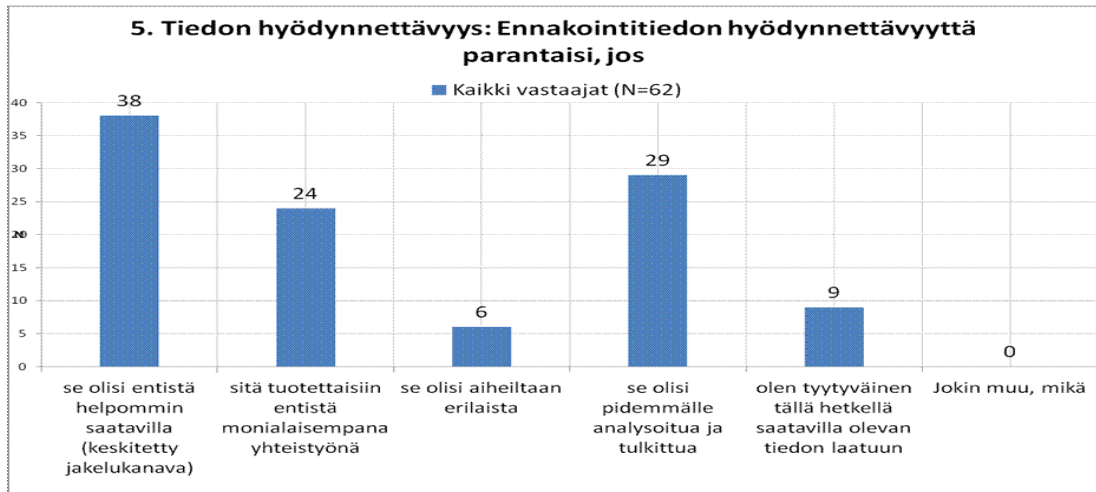
Ennakointitiedon saatavuudesta tällä hetkellä tiedusteltaessa, näki suurin osa vastaajista (35) tarvitsemaansa tietoa olevan saatavilla riittävästi. Ennakointitiedolle näyttäisi kuitenkin olevan vahvaa tilausta, sillä kukaan vastaajista ei arvioinut tietoa olevan liikaa ja jopa 27 vastaajaa arvioi tietoa olevan liian vähän.

Vastausten valossa näyttäisi kysyntää olevan erityisesti ns. laadulliselle ennakointitiedolle. Enemmän ennakointitietoa vastaajat olisivat kaivanneet erityisesti arvojen muutoksesta, yritystoiminnasta eri toimialoilla sekä palvelurakenteesta. Tietotarpeita oli näiden ohella myös muista aihealueista (ks.kuva). Kohdassa jokin muu ilmoitettuja selvitysaiheita olivat: regulaation vaikutus (esim. ympäristölainsaadanto ja verotuksen muutokset), alueelliset kuluttajatutkimukset eri teemojen/sektoreiden mukaan, sosiaali- ja terveyspalveluiden tarve, yrityskohtaiset liiketoiminnan kehittämisen täsmätarpeet, osaamistarpeet ja niiden muutos, alueen kehitykseen vaikuttavat tekijät sekä kulttuurin ja taiteen tila ja saatavuus.

Liikaa huomiota ja resursseja ennakointitiedon tuottamisessa alueella oli vastaajien mielestä kohdistettu erityisesti työllisyyden ja väestön kehityksen seuraamiseen sekä alue- ja yhdyskuntarakenteen selvittämiseen.

Ennakointitiedon hyödynnettävyyttä parantaisi suurimman osan mielestä erityisesti se, että tiedon saatavuuden panostettaisiin entistä enemmän (38 vastaajaa), tietoa analysoitaisiin ja tulkittaisiin enemmän (29 vastaajaa) tai sitä tuotettaisiin entistä enemmän yhteistyössä eri tahojen kanssa (24 vastaajaa).

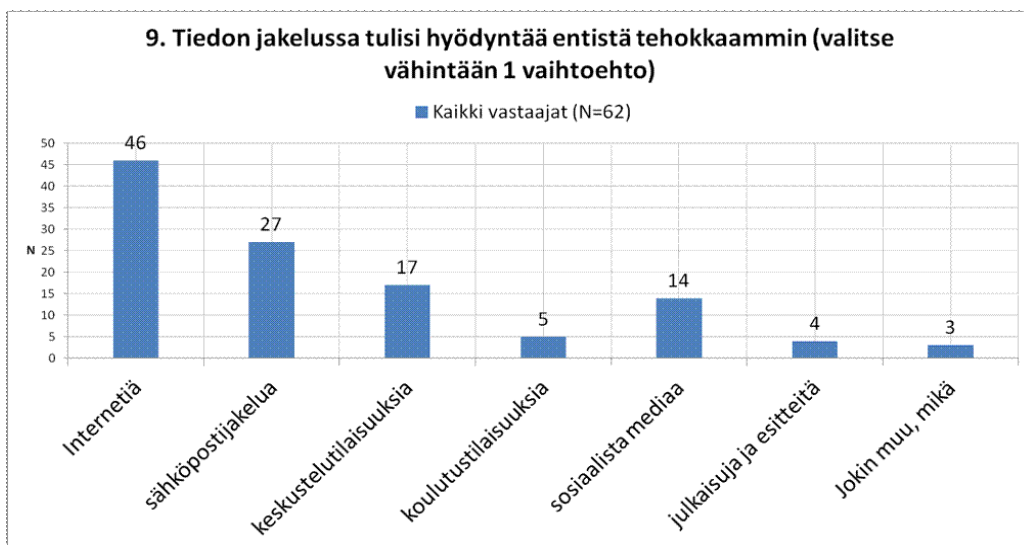
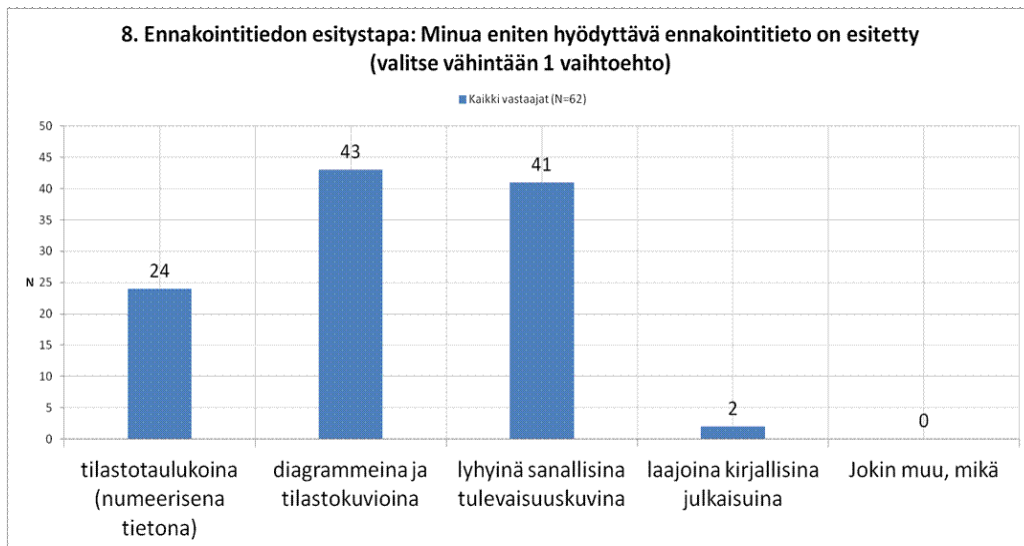

Ennakointitiedon viestiminen ja esittämistavat

Ennakointitiedon esittämistavat vaihtelevat laajasti aina yksittäisistä tilastograafeista laajoihin monisivuisiin selvityksiin. TENHOn ennakointiosiossa hyödynnettiin monia esittämistapoja, mutta pääsääntöisesti tuotettu tieto pyrittiin tarjoamaan helposti ja nopeasti omaksuttavassa muodossa, mahdollisimman pitkälle valmiiksi analysoituna ja tulkittuna. Jakelukanavista suosittiin erityisesti internetiä.

Itselleen hyödyllisimmiksi tiedon esittämistavoiksi vastaajat ilmoittivatkin useimmiten diagrammit ja tilastokuviot (43) sekä lyhyet, sanalliset tulevaisuuskuvat (40). Tilastotaulukkoina (numeerisina tietoina) ennakointitiedon ennakointitiedon halusi vastaajista 23. Ainoastaan 2 vastaajaa koki hyödylliseksi laajat, kirjalliset julkaisut.

Suurin osa (45) vastaajista näki Internetin ja sähköpostin (27) tehokkaimpana ennakointitiedon jakelukanavana. Näiden ohella myös sosiaalinen media (13) nähtiin tärkeänä viestimisessä. Vastaajista 16 toivoi erilaisia keskustelutilaisuuksia hyödynnettävän enemmän tiedon jakelussa.

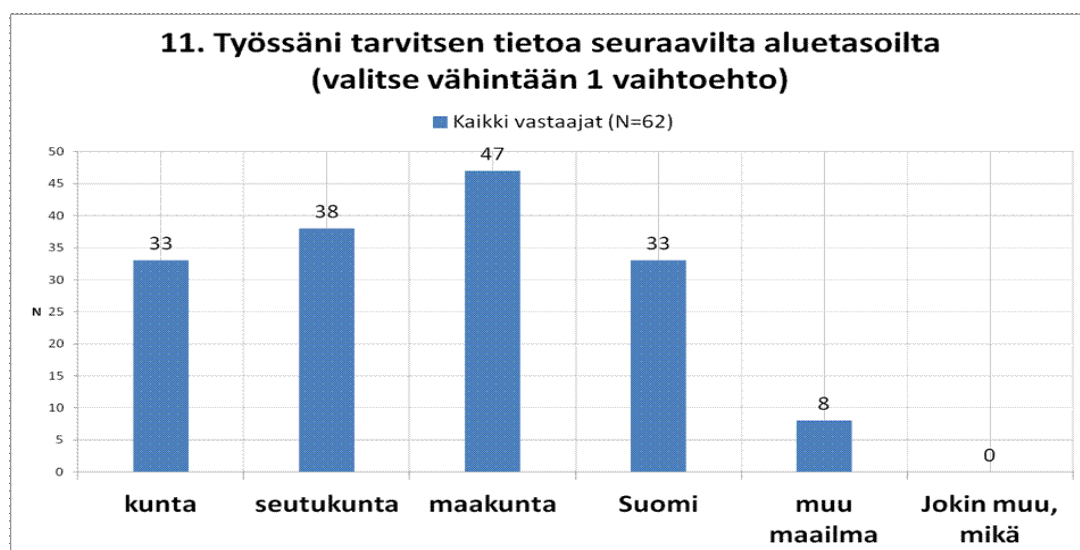
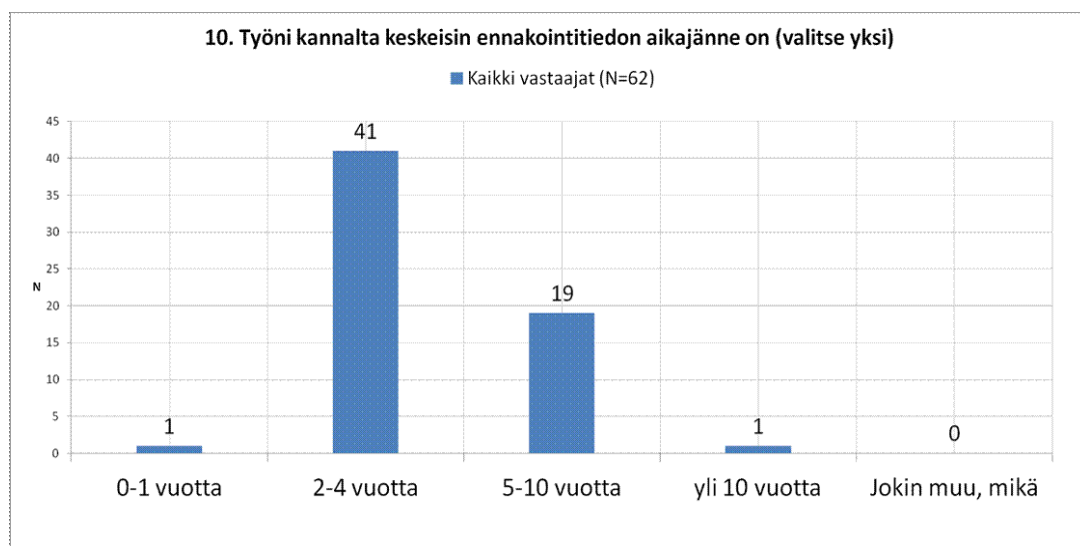

Ennakointitiedon aikajänne ja aluetaso

Tenho hankkeessa ennakkoinnin aikajännettä ei oltu säädetty ennalta, vaan tuotettu ennakointitieto määräytyi kulloinkin selvityksen alla olevan teeman tai aiheen mukaan. Ennakoinnille tyypillisenä suuri osa hankkeessa tuotetusta tiedosta oli luonteeltaan myös ns.historiatietoa, jossa tulevaisuuden suuntaa ja toimintaympäristön muutoksia pyrittiin ennakoimaan menneen kehityksen pohjalta.

Ennakkoinnin aikajännteestä tiedusteltaessa ylivoimaisesti suurin osa (41) vastaajista vastanneista kertoi työssä kannalta keskeisimmäksi ennakkoinnin aikajännteeksi 2-4 vuoden päähän ulottuvan ennakointitiedon. Toiseksi tärkeimmäksi (19) ennakointitiedon aikajännteeksi nousi 5-10 vuotta. Vastausten painottuminen näyttäisi puoltavan sitä, että ennakkoinnin painopistettä tulisi nyky- ja historiakehityksen sijasta, painottaa entistäkin enemmän lähivuosien kehitykseen.

Kysyttäessä eri aluetasoihin liittyviä tietotarpeita, hajosivat vastaukset melko tasaisesti. Eniten kaivattiin maakunta- (47) ja seutukuntatasoista (30) tietoa. Kunta ja Suomi- tasoista tietoa tarvitsi kyselyyn vastanneista yhä moni (33). Muuhun maailmaan liittyvää ennakointitietoa tarvitsi vastaajista taas vain 8. TENHOssa ennakointitietoa tuotettiin eniten maakuntatasoisesta. Ennakointia pyrittiin kuitenkin laajentaa myös maakuntarajojen yli, kohti kansainvälisten trendien ja megatrendien ennakoimista.

Tenho-hankkeen ennakoitintyö

Suurin osa vastaajista (40) kertoi Etelä-Savon ELY-keskuksen TENHO-hankkeen ennakoinnin olevan itselleen jollain tavalla tuttu. Kuitenkin, hieman yllättävästi, jopa 17 vastaajaa kertoi, ettei tuntenut TENHOn ennakoitintyötä. Yksi syy on se, etteivät kaikki vastaajat olleet esimerkiksi TENHOn ennakoinnin järjestämään tilaisuuteen osallistuneita tietoisia hankkeen roolia siinä.

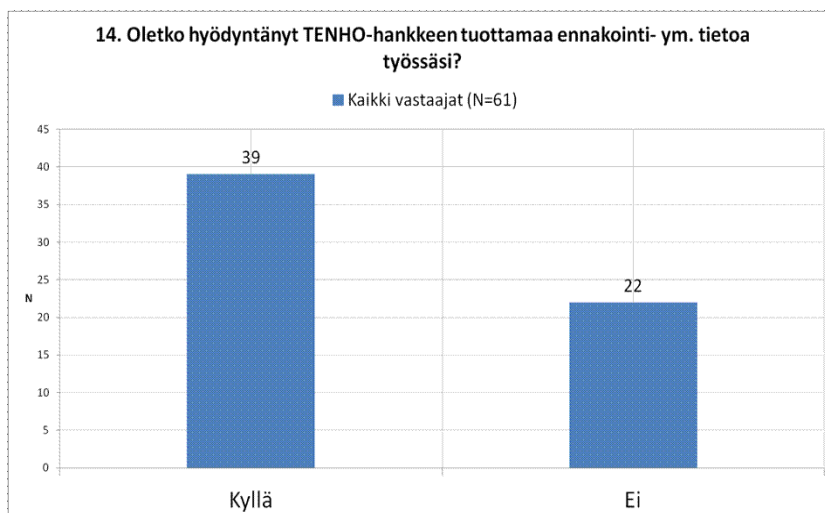
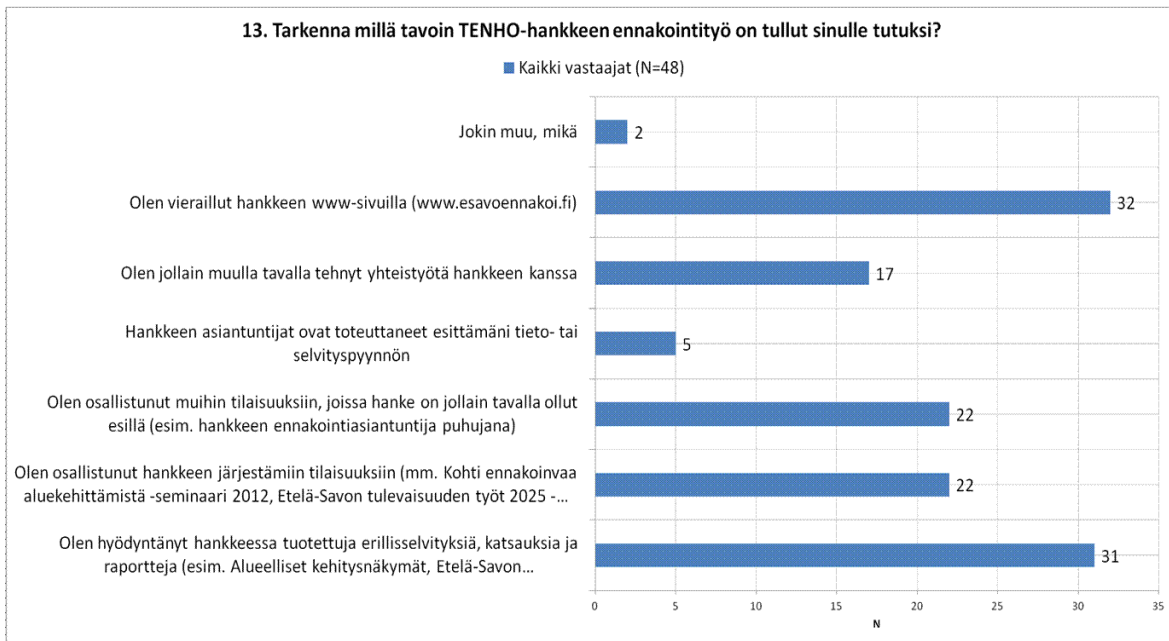
Yleisimmin TENHOn ennakoinnin kerrottiin tulleen tutuksi hankkeen nettisivujen (www.esavoennakoi.fi) tai hankkeen tuottaman tietomateriaalin kautta. Monelle hanke oli tullut tutuksi myös hankkeen tai muiden tahojen järjestämien tilaisuuksien kautta, joissa TENHOn ennakoitintyö oli jollain tavoin ollut esillä. Vastaajista 17 kertoi tehneensä yhteistyötä hankkeen

asiantuntijoiden kanssa ja vastaajista 5 kertoi hankkeen toteuttaneen vastaajan esittämän tietopyynnön.

Yli puolet vastaajista (yht.39) kertoi hyödyntäneensä hankkeen tuottamaa tietoa omassa työssään. Vaikuttavuuden näkökulmasta tätä voi pitää erittäin hyvänä tuloksena, sillä yksi hankkeen tavoitteista oli mm.päätöksentekoa ja suunnittelua tukevan tiedon tuottaminen.

Onnistumisia ja kehittämisen paikkoja

Suurin osa kyselyyn vastanneista oli TENHOn ennakoitintyötä melko tyytyväisiä (24) tai erittäin tyytyväisiä (12). Vastaajista 20 ei osannut määrittellä tyytyväisyyttään. Taustalla näissä tapauksissa on todennäköisesti lyhytkestoiseksi jäänyt yhteistyö, minkä vuoksi vastaajan on ollut vaikeaa arvioida hankkeen toimintaa laajemmin.

Vastaajia pyydettiin erittelemään, mihin he erityisesti olivat TENHOn ennakoinnissa tyytyväisiä ja mitä asioita he taas vielä kehittäisivät. Hankkeen ennakointityön arvioitiin avoimissa vastauksissa onnistuneen erityisesti www-sivujen toteutuksessa. Vastaajat pitivät hyvänä asiana, että nettisivuilla oleva tieto oli ajantasaista, helposti hyödynnettävissä ja löydettävissä yhdestä paikasta. Myös tietolähteiden asianmukainen mainitseminen koettiin etuna. Hankkeen yhtenä päätavoitteena olikin yhteisen alueellisen tietopohjan rakentaminen ja tästä näkökulmasta katsottuna vaikuttavuudessa voidaan katsoa onnistuneen.

Kiitosta niin ikää annettiin myös hankkeen tekeille erillisselvityksille. Hankkeen tuottamaa tietoa pidettiin paitsi laaja-alaisena ja tasokkaana myös uutta hakevana. Hankkeen nähtiin laajentaneen ennakkoinnin näkökulmaa perinteisestä, tilastopohjaisesta tilastotarkastelusta tulevaisuuden trendeihin ja heikkojen signaalien suuntaan. Osa vastaajista kuitenkin kertoi, ettei kaikkien hankkeen toteuttamien selvityksiä tiedetty ennen kyselyä tiedetty hankkeen toteuttamiksi, vaikka niitä oli hyödynnetty.

Moni vastaaja ilmaisi olleensa tyytyväinen myös hankkeen asiantuntijoiden tarjoamiin palveluihin sekä tiedonhankintaan liittyviin vinkkeihin ja neuvontaan. ”Apua on saanut auliisti, jos vain muistaa pyytää”, kirjoitti eräs vastaaja.

Myös hankkeen järjestämistä tilaisuuksista annettiin avoimissa vastauksissa hyvää palautetta.

Vastaajien hankkeeseen liittyvistä kehittämissuhteissa nostettiin taas esiin ensinnäkin TENHO-hanke nimenä. Nimeä pidettiin harhaanjohtavana eikä sitä oltu osattu yhdistää ennakkointiin. Tämä koettiin toisinaan ongelmana myös hankkeen toteuttajien näkökulmasta. Kun TENHO-hankkeen alla oli ennakkoinnin ohella myös hankintaa sekä nuorten palveluja, syntyi joissain tilanteissa väärinymmärryksiä ja sekannuksia nimenomaan hankkeen sisällön suhteen.

Muut kehittämissuhteet liittyvät ennen muuta viestintään. Tuotetusta tiedosta olisi toivottu tehokkaampaa viestintää esimerkiksi tiivistettyjen tietoiskujen muodossa.

Myös yhteistyössä nähtiin vielä kehittämisen varaa. Vastaajat olisivat toivoneet ennen muuta käytännön yhteistyön lisäämistä eri tahojen kanssa. Yksi vastaaja esitti, että lisäämällä yhteistyötä eri tutkimuslaitosten kanssa, voitaisiin laajentaa esimerkiksi www.esavoennakoi.fi -sivuston Etelä-Savo huomenna osiota, jonne kerätään alueeseen liittyvää tulevaisuustietoa.

Hankkeen olisi toivottu hyödyntävän laajemmin myös aluetta koskevaa hyvinvointitietoa. Esimerkiksi

hyvinvointikompassi.fi ja thl:n paikkakunta- ja maakuntakohtaista tietoa kaivattiin kootussa muodossa verkkosivuille. Lisää tietoa olisi toivottu tuotettavan aluepohjaisesti myös järjestörakenteesta/kolmannen sektorin toiminnasta sekä lyhyemmän aikavälin koulutustarpeiden ennakoinnista.

Jotkut vastajista olisivat toivoneet hankkeelta myös enemmän rohkeita tulevaisuusskenaarioita, tulevaisuusmuistelua, mahdollisia mustia joutsenia yms. Toisin sanoen tilausta olisi myös ennakkoinnille, jossa rohkeammin kokeiltaisiin erilaisia ennakkointimenetelmiä ja -tapoja. Seuraavalla sivulle koottu lisää ennakkoinnille kyselyssä annettuja palautteita- ja terveisiä.

"Hyvä, jos joku taho vastakin pystyy keräämään ja analysoimaan tietoja erityisesti tältä alueelta ja luotaamaan tulevaisuutta edes muutaman vuoden päähän"

"Erillisselvityksissä tehty taustatyö, paneutuminen niiden teemoihin sekä laadukkaat ja tuoreella tavalla toteutetut yhteenvedot ja esitykset (mm. Hyvinvointimatkailun trendit, Venäjä - aito mahdollisuus Etelä-Savolle 2020, Etelä-Savon työt 2025)"

"Teette arvokasta työtä, jota tulee jatkaa myös tulevaisuudessa"

"Tärkeä tehtävä maakunnassa, ennakointitietoa oltava saatavilla tarvittaessa."

"Kiitos hyvästä työstä! Toivottavasti ennakointia jatketaan josakin muodossa ja nimenomaan laadullisen ennakoinnin näkökulmasta. Olisi tärkeää koota nimeomaan tulkittua tietoa ja tarkastella tulevaisuuden skenaarioita"

"Aluetta koskevan tiedon löytyminen samasta paikasta on kaikista tärkein ja kovasti omaa työtä helpottava asia."

"Hanke on onnistunut laajentamaan ennakkoinnin näkökulmaa perinteisestä tilastotarkastelusta tulevaisuuden trendin ja heikkojen signaalien suuntaan. Tämänäyttypistä tarvittaisiin myös jatkossa enemmän"

"Viestintä, viestintä, viestintä."

"Toivon hankkeelle jatkoa, asiantuntijan apu tiedonkeruussa ja kohdentamisessa on tietoa pullollaan olevassa toimintaympäristössämme tosi tarpeen."

"Laajempi analyysi ja tutkimuksellinen tausta täydentäisi ennakointityötä."

"Ennakoinnin tulisi olla vakiintunut viranomaistehtävä."

4 Yhteenveto ja pohdinta

Tämän raportin tarkoitus oli tuottaa tietoa TENHO-hankkeen ennakoitiosion vaikuttavuudesta. Vaikuttavuutta lähestyttiin kahdesta näkökulmasta: tarkastelemalla hankkeen toimintaa ja tavoitteiden toteutumista toteutusaikana 2011-2014 ja toisaalta ennakoinnin yhteistyötahojen ja sidosryhmien ennakoinnin vaikuttavuus- ja kehittämistarvekyselyssä antamia vastauksia. Vaikuttavuutta ei tarkasteltu siitä näkökulmasta, miten hankkeessa tuotetulla tiedolla on vaikuttettu päätöksentekoon, sillä sen mittaaminen on haasteellista, ellei jopa mahdotonta. Ennakoinnille tyypillisesti voivat vaikutukset lisäksi tulla esiin vasta myöhemmin, jopa vuosien kuluttua.

TENHON ennakoitiosion tavoitteena oli tuottaa päätöksentekoa tukevaa tietoa Etelä-Savon kehityksestä ja tulevaisuudennäkymistä. Keskeisimpiä tuotoksia olivat erilaiset katsaukset, selvitykset ja raportit, ennakoititietoa yhteenkokoava nettiportaali sekä eri teemojen ympärille järjestetyt tilaisuudet. Lähtökohdina hankkeen toiminnassa olivat erityisesti maakun-

nan kehittämiseen, päätöksentekoon ja suunnitteluun osallistuvien tahojen esittämät tietotarpeet. Tästä näkökulmasta voi ennakoitiosion toiminnan katsoa olleen sekä hankesuunnitelman mukaista että vaikuttavaa. Alla olevaan kaavioon on koottu TENHON ennakoitiosiossa vuosina 2011-2014 tehdyt, keskeisimmät selvitykset ym. teema-alueittain jaoteltuna.

Myös ennakoinnin vaikuttavuus- ja kehittämistarvekyselyn tulosten valossa ennakoitiosio on onnistunut keskeisten tavoitteidensa saavuttamisessa. Kysely osoitti ennakoitietiedolle olevan maakunnassa vahvaa kysyntää ja yhä useamman hyödyntävän sitä eri tavoin työssään.

TENHO- hankkeen tuottamalle ennakoititiedolle on siis ollut tilausta ja tietotarpeita nousee myös hankkeen päätyttyä. Kyselyn mukaan tarvetta on erityisesti lyhyen ja keskipitkän aikavälin (2-4 vuotta) laadulliselle ennakoititiedolle (esim. arvojen muutos, yritystoiminta eri toimialoilla, palvelurakenteen muutos ym.). Eri aluetasoisista tietoa tarvitaan taas erityise-

si maakunta- ja seutukuntatasoilla. Laajojen kirjallisten julkaisujen sijaan ennakointitieto halutaan ennen muuta tiiviissä, mutta informatiivisessa muodossa, mahdollisimman pitkälle analysoituna ja tulkittuna. Tiedon esittämisen ja viestintätavoista toimivimmiksi nähtiin taas erityisesti eri sähköiset viestintämuodot kuten sosiaalisen media.

TENHO-hanke oli tullut kyselyyn vastanneille useimmin tutuksi hankkeen nettisivujen tai hankkeen tuottaman ennakointitiedon kautta. Suurin osa kertoi olleensa ennakointiosion toimintaan joko melko tai erittäin tyytyväinen. Vastaajista yli puolet kertoi voineensa hyödyntää hankkeen tuottamaa tietoa suoraan työssään, minkä senkin voi vaikuttavuuden näkökulmasta niin ikään nähdä onnistumisena.

Eniten myönteistä palautetta ja kiitosta ennakointi sai kyselyssä verkkosivuistaan (www.esavoennakoi.fi). Erityisen hyvänä pidettiin tiedon ajantasaisuutta, laadukkuutta sekä sen löytymistä yhden osoitteen takaa. Palautteiden perusteella tietoa kokoaville nettisivuille olisi tilausta myös tulevaisuudessa ja niiden päivittämistä ja kehittämistä kannattaa jatkaa.

Myös hankkeen asiantuntija-apuun sekä tuotettuun ennakointitietoon oltiin kyselyssä tyytyväisiä. Selvityksiä kiiteltiin paitsi niiden laaja-alaisuudesta ja tasokkuudesta myös rohkeasti uutta hakevasta otteesta. Ennakoinnin yhtenä tavoitteena olikin tuottaa perinteisen, historia- ja tilastopohjaisen materiaalin rinnalle myös uudenlaista ja kokeilevaa ennakointitietoa

esimerkiksi erilaisista kansainvälisistä trendeistä ja niiden vaikutuksista.

Vastaajien kehittämisideoista keskeisimmät liittyivät taas viestintään ja yhteistyöhön. Hankkeessa tuotetusta tiedosta olisi toivottu tehokkaampaa ja monipuolisempaa viestintää. Yhteistyötä olisi toivottu taas laajennettavan hankkeessa enemmän käytännön tasolle ja mukaan siihen otettavan vieläkin laajemmin eri tahoja. Myös hankkeen toteuttajat näkivät viestinnän ja yhteistyön keskeisimpinä ennakointitoiminnan kehittämishaasteina. Entistä tehokkaampi tiedon viestintä edellyttäisi paitsi parempaa viestinnän suunnittelua ja resurssointia myös erilaisten viestintäkanavien ja työkalujen, kuten sosiaalisen median, entistä tehokkaampaa hyödyntämistä. Yhteistyön ja entistä suuremman vuorovaikutuksellisuuden saavuttamisessa olisi tärkeää taas alueellisen ennakointiprosessin entistä parempi koordinaatio ja esimerkiksi eri tiedontuottajatahojen välisen yhteistyön tehostaminen. Määritelmällisesti ennakointi tarkoittaa järjestelmällistä, *osallistavaa* prosessia, jossa kerätään, arvioidaan ja analysoidaan tietoa sekä laaditaan yhdessä kuvia ja visioita tulevaisuudesta. Lisäämällä ja tiivistämällä yhteistyötä eri toimijoiden välillä voitaisiin ennakointitoiminnassa näin rakentaa yhteinen näkemys maakunnan toivotusta tulevaisuudesta ja miettiä yhteistyössä keinoja tavoitteiden saavuttamiseen sekä sitä kautta saavuttaa nykyistä parempi vaikuttavuus.

Liitteet

Liite 1. TENHO -hankkeen projektikuvaus

Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittaman projektin kuvaus

Projekti

Projektikoodi: S11504

Projektin nimi: (T-hanke), TENHO -Työllisyyden, ennakoinnin, nuorten työllisyyden, hankinnan ja osaamisen kehittämisen hanke

Osio: Itä-Suomen suuralueosio

Toimintalinja: 3: Työmarkkinoiden toimintaa edistävien osaamis-, innovaatio- ja palvelujärjestelmien kehittäminen

Projektityyppi: Projekti, jossa on henkilöitä mukana

Suunnitelman mukainen toteutusaika: Alkaa 1.1.2011 ja päättyy 31.12.2014

Toiminnan tila: Toiminnassa

Vastuuviranomainen: Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

2. Projektin toteuttaja

Toteuttajaorganisaation nimi: Etelä-savon ELY-keskus

Organisaatiotyyppi: Valtion viranomainen

Y-tunnus: 2296962-1

Osoite: PL 164

Puhelinnumero: 0206360120

Toteuttajaorganisaation Web-osoite: www.ely-keskus.fi

Projektin kotisivun osoite: www.esavoennakoi.fi, www.tenho2013.fi (voimassa 31.12.2013 asti)

Vastuuhenkilön nimi: Tea Raatikainen

Asema: Yksikön päällikkö

Sähköposti: [tea.raatikainen\(at\)ely-keskus.fi](mailto:tea.raatikainen(at)ely-keskus.fi)

Puhelinnumero: 0295 024 075

3. Projektin toteutusalue ja kohderyhmän kuvaus

3.1 Maantieteellinen kohdealue

Maakunnat: Etelä-Savo

Seutukunnat: Savonlinnan, Mikkelin, Pieksämäen

Kunnat: Pieksämäki, Kerimäki, Ristiina, Hirvensalmi, Pertunmaa, Mikkeli, Puumala, Joroinen, Rantasalmi, Sulka, Enonkoski, Mäntyharju, Savonlinna, Kangasniemi, Punkaharju, Juva, Heinävesi

3.2 Varsinaiset kohderyhmät

1) Nuoret: Varsinainen kohderyhmä: alle 30 - vuotiaat nuoret työttömät työnhakijat.

2) Ennakointi: Varsinaiset kohderyhmät: projektin varsinaisia kohderyhmiä ovat valittavilla toimialoilla/klustereissa/yrityksryhmissä toimivat yritykset. AKVAS -selvityksessä kohderyhmänä on ammatillisista oppilaitoksista valmistuneet henkilöt.

3) Hankinta: Varsinaiset kohderyhmät: TE- toimistot ja TE- toimistojen asiakastyötä tekevät asiantuntijat, ELY-keskuksen ja TYO -yksikön hankinnoista vastaavat tahot sekä palveluiden tuottajat; oppilaitokset, kouluttajat, sos. ja terveystalouden toimijat sekä eri toimialojen yhteistoimijat kuten. yritykset yhteishankintakoulutushankinnoissa.

3.3 Välilliset kohderyhmät

1) Nuoret : Välillinen kohderyhmä: TE- toimistojen nuorten palvelu, kolmas sektori (järjestöt) sekä työvalmentajapalveluita tarjoavat tahot.

2) Ennakointi: Välilliset kohderyhmät: välillisiä kohderyhmiä ovat Etelä-Savon yritykset, tutkimuslaitokset, välittäjä/kehittäjäorganisaatiot sekä työvoima.

3) Hankinta: Välilliset kohderyhmät: TE- toimistojen asiakkaat, yritysasiakkaat, muut julkiset toimijat, hankintaorganisaatiot ja kehittäjät.

3.4 Aloittaneiden henkilöiden määrä

Suunniteltu: 290, joista naisia 134

Toteutunut seurantatietojen mukaan: 506, joista naisia 187

4. Projektin tavoitteet, tulokset ja vaikutukset

4.1 Uusien työpaikkojen määrä

Suunniteltu: 0, joista naisten työpaikkoja 0

Toteutunut seurantatietojen mukaan: 0, joista naisten työpaikkoja 0

4.2 Uusien yritysten määrä

Suunniteltu: 0, joista naisten perustamia 0

Toteutunut seurantatietojen mukaan: 0, joista naisten perustamia 0

4.3 Suoritettujen tutkintojen määrä

Suunniteltu: 0, joista naisten tutkintoja 0

Toteutunut seurantatietojen mukaan: 1, joista naisten tutkintoja 1

5. Suunnitelman mukainen tiivistelmä toteutuksesta

Hankkeella kehitetään Etelä-Savon työvoimapolitiikan palvelukokonaisuutta, jota toteutetaan yhdessä ELY:n ETOK- vastuualueen ja TYO-yksikön ja TE- toimistojen toiminnoissa. Hanke sisältää 3 alahanketta, jotka liittyvät työllisyyskehittämisen prosessien kehittämiseen.

1) Nuorten osio: Nuorten työttömyys on valtakunnallisesti merkittävä asia. Nuorten työllisyyden edistämiseksi pyritään löytämään uusia toimivia ratkaisumalleja. Projektin tavoitteena on edistää alle 30 -vuotiaiden etelä-savolaisten nuorten pääsyä työelämään ja koulutukseen sekä ehkäistä syrjäytymistä. Tavoitteena on, että en-tistä useampi nuori kiinnittyisi Etelä-Savoon ja varmistaisi näin osaavan ja ammattitaitoisen työvoiman saannin alueella.

Projektin tavoitteena on mallintaa nuorten Verkko-hankkeessa tuotettuja hyviä käytäntöjä TE- toimistojen nuorten työvoimapalveluihin niin, että nuorten palvelu ja nuorten kanssa tehtävä monimuotoinen verkostotyöskentely saatetaan luonnolliseksi lisäksi Te- toimistojen nuorten palveluun.

2) Ennakointiosio: Projekti tuottaa päätöksenteon tueksi ennakointitietoa, joka auttaa kohdentamaan varoja ja kehittämistoimia maakunnan menestyksen kannalta strategisesti oikeisiin kohteisiin. Tavoitteena on tarjota yhteinen tietopohja Etelä-Savon alueen kehityksestä ja tulevaisuudennäkymistä mm. kehittäjätaidoille ja rahoittajille, kouluttajille ja työmarkkinaosapuolille, tiedotusvälineille ja kaikille tietoa tarvitseville. Trendien ja ilmiöiden selvittäminen on tarpeen, että Etelä-Savon menestymisen mahdollisuudet voidaan nähdä muuttuvassa ympäristössä. Yritysten kehittämistarpeiden tunnistamista ja palvelujen suuntaamista varten hankkeessa laaditaan erillisselvit-tyksiä. Työmarkkinoiden toimivuuden ja onnistuneen työvoimapolitiikan tueksi tarvitaan ennakointitietoa työvoim-an kysynnän muutoksista eri toimialoilla ja ammattiteissa.

3) Hankintaosio: Projektin tarkoituksena on kehittää Elyn ja siinä erityisesti ETOK- vastuualueen Työllisyys, yri-täisyys ja osaaminen -yksikön hankintaprosesseja. TYO-yksikkö toimii yhteisenä hankkijana Etelä-Savon neljälle TE- toimistolle (Mikkelin, Savonlinnan, Pieksämäen ja Juvan TE- toimistot). Hankittavia tuotteita ovat työvoima-koulutukset, yhteishankintakoulutukset, ryhmäpalveluita ja ammatillisen kuntoutuksen palveluita. Hankintapro-cessit ovat työläitä ja eri suhteisia, riippuen mm. hankittavista palveluista, hankittavien palveluiden sisällöistä, tekijäresursseista, hankittavien palveluiden tuotteistuksesta, TE- toimistojen tarpeista, aikatauluista, palveluiden tarjoajista ja palveluprosessin osaamisesta.

Hankinta- projektin tarkoituksena on TYO-yksikön ja TE- toimistojen hankintaprosessien kehittämistyö, palvelu-prosessien selkeyttäminen ja hankintaosaamisen lisääminen. Kehittämistyö pitää sisällään myös resursoinnin ja työnjaon selkiyttämisen TYO-yksikön ja TE- toimistojen kesken. Projektin aikana selvitetään hankintaan liittyvä muu yhteistyö eri hankintatahojen kanssa.

6. Tiedotus ja hyvien käytäntöjen levittäminen

6.1 Tiedotussuunnitelma

1) Nuoret: Projektista tiedotetaan heti projektin käynnistymisen yhteydessä. Projektista pidetään myös alueellisia tiedotustilaisuuksia. Toiminnan aikana projektista tiedotetaan ja projektia käydään esittelemässä paikallisille toimijatahoille mm. yrityksille, kouluille sekä alueiden muille toimiville projekteille ja yhteistyötahoille (mm. kunnat, järjestöt).

Projektin tiedotusta toteutetaan myös yhteistyössä alueen muiden toimijoiden ja hankkeiden kanssa, luodaan verkkosivut ja hyödynnetään sosiaalista mediaa.

2) Ennakointi: Projektissa valmistuneista kartoituksista ja selvityksistä järjestetään tiedotustilaisuuksia tiedotusvälineille. Tietomaateriaalia esitellään ja siitä keskustellaan sidosryhmien sekä ELY- keskusken oman henkilöstön kanssa. Trendeistä ja muusta ennakointimateriaalista sekä niiden hyödyntämisestä keskustellaan yritysten kanssa. Selvitykset ja ylläpidettävät tilastot liitetään Etelä-savon ELY-keskuksen nettisivuille ja projektin verkkosivuille.

3) Hankinta: Projektin tuloksista ja toteutuksista tiedotetaan kohderyhmille ja yhteistoimijoille. Heidät pidetään ajan tasalla ELY:n hankintatoimen kehittymisestä ja erityisesti TYO- yksikön vastuualueen ja TE- toimistojen hankintatoimeen liittyvistä toiminnoista ja uudistuksista. Projekti osallistuu resurssiensa puitteissa ELY:n sisällä tapahtuvaan muuhun hankintatoimen kehittämiseen, niillä kokemuksilla ja tuloksilla, joita se on projektin myötä saanut.

6.2 Suunnitelma hyvien käytäntöjen levittämisestä

1) Nuoret: Toiminnasta kerätään palautetta säännöllisesti. Käytänteet ja toimintatavat käydään läpi ensiksi alueen eri toimijoiden kanssa ja seudun TE- palveluiden kesken. Verkostopalaveri-käytäntö pyritään pitämään säännöllisesti, niin että alueen toimijat tietävät missä ja millä tavoin projekti etenee, ja mitkä toimintatavat on havaittu hyödyllisiksi ja tuloksellisiksi. Projektista laaditaan vaikuttavuusarviointi ELY:n julkaisuihin.

2) Ennakointi: Selvityksistä ja kartoituksista saatava tieto levitetään sen julkistamisen yhteydessä selvityksen ollessa ajankohtainen. Hankkeen henkilöstö osallistuu ELY- keskusten ennakointiyhteistyöhön ja informoi tilaisuuksissa toiminnastaan sekä hyvistä käytännöistään. Projektista laaditaan vaikuttavuusarviointi ELY:n julkaisuihin.

3) Hankinta: Selvityksistä ja kartoituksista saatava tieto käsitellään ja jaetaan hankintaprosessiin osallistuville tahoille. Hankkeen henkilöstö osallistuu ELY- keskuksen, TYO-yksikön ja TE- toimistojen hankintatoimen kehittämiseen ja informoi tilaisuuksissa toiminnastaan sekä hyvistä käytännöistään.

7. Projektin julkinen rahoitus, euroa

Myönnetty EU- ja valtion rahoitus: 1 989 000

Toteutunut EU- ja valtion rahoitus: 1 710 753

Suunniteltu julkinen rahoitus yhteensä: 2 044 000

Toteutunut julkinen rahoitus yhteensä: 1 761 584

8. Vastuuviranomaisen tekemä projektin luokittelu

8.1 Horisontaalinen luokittelu

Tasa-arvo: Sukupuolineutraali projekti

Kestävä kehitys: Projektilla ei ole erityistä vaikutusta kestävä kehityksen kannalta

Kumppanuus: Kumppanuutta selvästi edistävä projekti

Innovatiivisuus: Selvästi innovatiivisia tuloksia tuottava projekti

Liite 2. Kyselylomake

Kysely ennakoinnin vaikuttavuudesta ja kehittämistarpeista 2014

1. Työskentelen

Valtionhallinnossa

Kunnassa

Oppilaitoksessa

Yrityksessä

Jossain muualla, missä

2. käytätkö nykyisessä työssäsi ennakointitietoa

Kyllä

Ei

3. Työni kannalta tärkeitä ennakointiteemoja ovat erityisesti (valitse 3 tärkeintä)

väestökehitys

maahanmuutto

kansainvälistyminen

aluetalouden kehitys

työllisyyden kehitys

palvelurakenne

alue- ja yhdyskuntarakenne

ympäristön tila

koulutustarpeet

yritystoiminta eri toimialoilla

arvojen muutos (kuluttamisessa, asumisessa, työelämässä, johtamisessa, perhe-elämässä, vapaa-ajanvietossa)

Jokin muu, mikä

4. Ennakointitiedon saatavuus: tarvitsemaani ennakointitietoa on tällä hetkellä

liian vähän

riittävästi

liian paljon

5. Tiedon hyödynnettävyys: Ennakointitiedon hyödynnettävyyttä parantaisi, jos

se olisi entistä helpommin saatavilla (keskitetty jakelukanava)

sitä tuotettaisiin entistä monialaisempana yhteistyönä

se olisi aiheiltaan erilaista

se olisi pidemmälle analysoitua ja tulkittua

olen tyytyväinen tällä hetkellä saatavilla olevan tiedon laatuun

Jokin muu, mikä

6. Liian vähälle huomiolle on jäänyt seuraavien aiheiden selvittäminen (valitse 3 tärkeintä):

väestökehitys

maahanmuutto

kansainvälistyminen

aluetalouden kehitys

työllisyyden kehitys

palvelurakenne

alue- ja yhdyskuntarakenne

ympäristön tila
koulutustarpeet

yrittöystoiminta eri toimialoilla
arvojen muutos (kuluttamisessa, asumisessa, työelämässä, johtamisessa, perhe-elämässä, vapaa-ajanvietossa)
Jokin muu, mikä

7. Liikaa on huomioitu ja resursseja kohdennettu seuraavien aiheiden selvittämiseen (valitse 3 tärkeintä):

väestökehitys
maahanmuutto
kansainvälistyminen
aluetalouden kehitys
työllisyyden kehitys
palvelurakenne
alue- ja yhdyskuntarakenne
ympäristön tila
koulutustarpeet
yrittöystoiminta eri toimialoilla
arvojen muutos (kuluttamisessa, asumisessa, työelämässä, johtamisessa, perhe-elämässä, vapaa-ajanvietossa)
Jokin muu, mikä

8. Ennakointitiedon esitystapa: Minua eniten hyödyttävä ennakointitieto on esitetty (valitse vähintään 1 vaihtoehto)

tilastotaulukoina (numeerisena tietona)
diagrammeina ja tilastokuvioina
lyhyinä sanallisina tulevaisuuskuvina
laajoina kirjallisina julkaisuina
Jokin muu, mikä

9. Tiedon jakelussa tulisi hyödyntää entistä tehokkaammin (valitse vähintään 1 vaihtoehto)

Internetiä
sähköpostijakelua
keskustelutilaisuuksia
koulutustilaisuuksia
sosiaalista mediaa
julkaisuja ja esitteitä
Jokin muu, mikä

10. Työni kannalta keskeisin ennakointitiedon aikajänne on (valitse yksi)

0-1 vuotta
2-4 vuotta
5-10 vuotta
yli 10 vuotta
Jokin muu, mikä

11. Työssäni tarvitsen tietoa seuraavilta aluetasoilta (valitse vähintään 1 vaihtoehto)

kunta
seutukunta

maakunta
Suomi
muu maailma
Jokin muu, mikä

12. Onko Etelä-Savon ELY-keskuksessa toteutettu TENHO-hankkeen (ESR) ennakointiosio (1.1.2011-31.12..2014) sinulle jollain tavalla tuttu?

Kyllä
Ei

13. Tarkenna millä tavoin TENHO-hankkeen ennakointityö on tullut sinulle tutuksi?

Olen hyödyntänyt hankkeessa tuotettuja erillisselvityksiä, katsauksia ja raportteja (esim. Alueelliset kehitysnäkymät, Etelä-Savon aluetaloustilastus, Etelä-Savon matkailubarometrit, maatilojen matkailutulot -sevitykset, lehtikatsaukset, Hyvinvointimatkailun trendit, Venäjä - aito mahdollisuus Etelä-Savolle 2020?, Etelä-Savon työt 2025, Maaseutumatkailusta uutta kasvua Etelä-Savoon? -kysely ym.)

Olen osallistunut hankkeen järjestämiin tilaisuuksiin (mm. Kohti ennakoivaa aluekehittämistä -seminaari 2012, Etelä-Savon tulevaisuuden työt 2025 -työpaja 4.12.2013, alueelliset kehitysnäkymät paneelit ym.)

Olen osallistunut muihin tilaisuuksiin, joissa hanke on jollain tavalla ollut esillä (esim. hankkeen ennakointiasiantuntija puhujana)

Hankkeen asiantuntijat ovat toteuttaneet esittämäni tieto- tai selvityspyynnön

Olen jollain muulla tavalla tehnyt yhteistyötä hankkeen kanssa

Olen vierailut hankkeen www-sivuilla (www.esavoennakoi.fi)

Jokin muu, mikä

14. Oletko hyödyntänyt TENHO-hankkeen tuottamaa ennakointi- ym. tietoa työssäsi?

Kyllä
Ei

15. Miten arvioisit tyytyväisyyttäsi TENHO-hankkeen ennakointiosioon siitä saamiesi kokemusten pohjalta?

Erittäin tyytyväinen

Melko tyytyväinen

En osaa sanoa

Melko tyytymätön

Erittäin tyytymätön

16. Mihin erityisesti olit tyytyväinen ja missä arvioisit hankkeen ennakointityön erityisesti onnistuneen?

17. Mikäli koit olevasi tyytymätön, perustele mihin erityisesti petyit ja mitä olisi voinut tehdä toisin?

18. Muut terveisesi TENHO-hankkeen ennakointiosiolle?

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 41/2014				
Vastuualue Elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri				
Tekijät Anne Kokkonen		Julkaisu-aika Kesäkuu 2014		
		Kustantaja /Julkaisija Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
		Hankkeen rahoittaja / toimeksiantaja TENHO /ennakointi		
Julkaisun nimi TENHO -hankkeen ennakointiosion vaikuttavuusarviointi				
<p>TENHO -hanke eli työllisyyden, ennakkoinnin, nuorten, hankintojen ja osaamisen kehittämisen hanke on Etelä-Savon ELY-keskuksessa vuoden 2011 alussa käynnistynyt oman tuotannon hanke (ESR). Tässä raportissa arvioidaan TENHO-hankkeen vuoden 2014 loppuun jatkuvan ennakointiosion vaikuttavuutta sen ollessa loppusuoralla kesäkuussa 2014. Vaikuttavuutta tarkastellaan hankkeen toiminnan ja projektisuunnitelman toteutumisen näkökulmasta sekä loppukeväästä 2014 toteutetun ennakkoinnin vaikuttavuus- ja kehittämistarvekyselyn tulosten kautta. Ennakointiosion tavoitteena oli tuottaa maakunnan päätöksenteon tueksi ennakointitietoa, joka auttaa kohdentamaan varoja ja kehittämistoimia maakunnan menestyksen kannalta strategisesti oikeisiin kohteisiin. Käytännössä hanketta toteutettiin laatimalla tietotarpeiden mukaisia selvityksiä, raportteja ja katsauksia sekä rakentamalla ennakointitietoa yhteenkokoavat internetsivut (www.esavoennakoi.fi). Lisäksi hanke järjesti ajankohtaisista teemoista seminaareja ja työpajoja, sekä viesti hankkeessa tuotetusta tiedosta erilaisissa tilaisuuksissa sekä sähköisesti mm. hankkeen -ja ELY-keskuksen internetsivuja hyödyntäen. Hankkeelle asetettujen tavoitteiden näkökulmasta voi sen toiminnan arvioida olleen projektisuunnitelmanmukaista ja vaikuttavaa. Ennakkoinnin vaikuttavuus- ja kehittämistarvekyselyyn vastasi sähköisesti yhteensä 64 TENHOn ennakkoinnin yhteistyö- ja sidosryhmä-tahoa. Suurin osa vastanneista hyödynsi ennakointitietoa työssään. Tärkeimmiksi teemoiksi nousivat aluetalouden kehitys, yritystoiminta eri toimialoilla, koulutustarpeet sekä väestönkehitys. Yli puolet (35) koki ennakointitietoa olevan riittävästi saatavilla ja lähes puolet (27) näki tietoa olevan taas liian vähän. Enemmän tietoa kaivattiin etenkin arvojen muutoksesta sekä yritystoiminnasta eri toimialoilla. Liian paljon resursseja nähtiin kohdistuvan taas väestökehityksen sekä työllisyyden kehitykseen. Laajojen kirjallisten julkaisujen sijasta ennakointitieto toivottiin lyhyessä, informatiivisessa ja sähköisessä muodossa. Hyödyllisimmäksi ennakointitiedon aikajänteeksi koettiin 2-4 vuotta ja aluetasoisista maa- ja seutukuntatasoinen tieto. Kyselyssä TENHO-hankkeen ennakointiosio oli tullut vastaajille useimmin tutuksi hankkeessa tuotetun ennakointitiedon tai hankkeen nettisivujen kautta. Yli puolet kertoi olevansa hankkeeseen melko- tai erittäin tyytyväinen ja voineensa hyödyntää sen tuotettua ennakointitietoa työssään. Tyytyväisiä oltiin niin ikään www.esavoennakoi.fi -nettisivustoon, hankkeessa tuotetun tiedon laatuun, hankkeen asiantuntijoiden palveluun sekä hankkeen järjestämiin tilaisuuksiin. Kehittämisen varaa vastaajat näkivät lähinnä hankkeen viestinnässä ja eri tahojen kanssa tehtävän yhteistyön laajuudessa. Myös hankkeen nettisivujen toivottiin sisältävän enemmän tulevaisuustietoa eri teemoista (mm. työvoiman tarve 2-5 vuoden kuluttua, järjestö rakenne/kolmas sektori, hyvinvointitieto, kulttuuri ja taide).</p>				
Asiasanat (YSA:n mukaan) Ennakointi, vaikuttavuusarviointi, Etelä-Savo,				
ISBN (Painettu)	ISBN (PDF) 978-952-314-039-4	ISSN-L 2242-2846	ISSN (painettu)	ISSN (verkkopainettu)
				2242-2854
www www.ely-keskus.fi/julkaisut www.doria.fi	URN URN:ISBN:978-952-314-039-4	Kieli Suomi	Sivumäärä Teksti	
Julkaisun tilaukset Julkaisu on ladattavissa ylläolevista www-osoitteista . TENHO -hankkeen ennakointiosion vaikuttavuusarviointi				
Kustannuspaikka ja -aika Mikkeli kesäkuu 2014		Painotalo		

TENHO -hanke, eli työllisyyden, ennakkoinnin, nuorten , hankintojen ja osaamisen kehittämisen hanke on Etelä-Savon ELY-keskuksessa vuoden 2011 alussa käynnistynyt oman tuotannon hanke (ESR). Tässä raportissa arvioidaan TENHO-hankkeen vuoden 2014 loppuun jatkuvan ennakkointiosion vaikuttavuutta sen ollessa loppusuoralla kesäkuussa 2014. Vaikuttavuutta tarkastellaan hankkeen toiminnan ja projektisuunnitelman toteutumisen näkökulmasta sekä loppukeväästä 2014 sidosryhmä- ja yhteistyötahoille toteutetun ennakkoinnin vaikuttavuus - ja kehittämistarvekyselyn kautta.

RAPORTEJA 41 | 2014
TENHO -HANKKEEN ENNAKOINTIOSION VAIKUTTAVUUSARVIOINTI

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-314-039-4 (PDF)

ISSN-L 2242-2846
ISSN 2242-2854 (verkkójulkaisu)

URN:ISBN: 978-952-314-039-4

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto